

STANISLAI ORICHOVII
RHVTENI

~~36~~ 36

ORNATA ET COPIOSA ORATIO
HABITA IN FVNERE
SIGISMVNDI IAGELLONIS
POLONIAE REGIS.

V E N E T I I S

M D X L V I I I

L Eginus nuper ad nos ex intima usq; Sarmatia
 missam orationem, in Sigismundi Poloniae re-
 gis funere illic habitam: quæ nobis uisa est, lon-
 ge plura ac maiora habere in recessu quã prima fron-
 te promittat. Ita tum felici rerum ac sententiarum, co-
 pia, tum uero amabili quadam dicendi suauitate, et pru-
 dentissima totius causæ dispositione adducti; dignam
 eruditissimi cuiusq; lectione iudicauimus: et in gratiam
 doctorum hominum publicandam libenter curauimus.
 Illud ab amico lectore dari nobis uolumus, uti iudicium
 suspendat, quoad totam planè perspexerit: neue quod
 fidei studio detulimus, priusquã intellectum sit, neglectũ
 relinquat. Eam si perlegeris gratias (certe scio) habe-
 bis, ingeniumq; & doctrinã Rbuteni hominis admira-
 beris. Hinc enim & Polonicarũ seu mauis Sarmatica-
 rum rerum historiam scitu dignissimam, non sine uolu-
 ptate intelliges: & qualem esse regem, qualiterq; ab eo
 regiam rempub. administrari oporteat, summa pruden-
 tia uidebis expressum. Sed tu orationem ipsam legens,
 de re tota melius iudicabis. Vale.

STANISLAI ORICHOVII
RHVTENI

ORATIO HABITA INFVNERE
SIGISMVN DI IAGELLONIS
POLONIAE REGIS

EX NOSTER MORTVVS EST,
si tamen ille mori potuit, quem sua præ-
stans, atq; regia uirtus immortalẽ an-
te obitum reddiderat: quam ille cum con-
stanter in omni uita coleret, quid tandẽ
est, cur hunc mortuum dicamus esse po-
tius, quam hoc mortali corpore exutum,
ad illam immortalẽ uitam abiisse, ad quam sibi iter so-
brie; iuste, ac pie uiuendo parauerat? Abijt ergo hinc: uos
flenteis, ac dolenteis reliquit in hoc squalore, ac sordibus:
quibus oblit, in funere ipsius comparemus. Nobis cum
illo perire omnia Equites: illi uero nihil, præter hoc mor-
tale corpus, decessit. pro quo tamen ipso, cumulatũ nunc
ipsius acta uita eternitate, atq; immortalitate sempiterna.
nostra autẽ hæc mors, uerius quã uita, illius a nobis disces-
su quam afflicta, exinanitaq; sit, testes sunt mœror hic ue-
ster, ac uestræ piæ lachrimæ, quibus deflemus, non interi-
tum Regis nostri, qui nullus illi est, sed orbitatem nostrã.
Amisimus enim Equites non dominum, nihil. n. ille minus
nobis fuit, sed iustissimum regem, atq; indulgentissimum
patrem. qui cum unum, & quadagesimum annum regna-
ret apud nos, quod exẽplum regnans non dedit iusti, ac
moderati imperij: aut quod monumentum post se non reli-
quit in hoc regno, humanitatis, mansuetudinis, atq; bene-
ficentię erga uos singularis: Quocunq; te animo, atq; ocu-
lis conuerteris, plena omnia exemplorum illius sapientiæ,
iustitiæ, fortitudinis, tẽperantiæ ac uirtutum omnium reli-
quarum reperies. Siue Ecclesiam Dei uideas, quã ille in-
tegram, atq; incorruptam in Polonia præstitit: siue ipsam
rempub. quam ille, tanq; bonus pater unicam filiam in

linu suo cōplexus: tam domi, q̄ foris, tam pace, q̄ bello fo-
uit, auxit, ac omnibus ornāmentis cumulauit. In qua qui-
dem Repub. talem se ille regem gessit, ut & omnes ante
se reges facile uinceret, & cæteris post se spem imitandi adi-
meret. Cedant huic omnes reges, soli etiā scientiam re-
gnandi concedant; non Cyrus ille, non Agelilaus partem
laudis æqualem, ac gloriæ cum hoc petant. qui non tam re-
bus ipsiis, quam scribentium ingenijs magni fuerunt. de ijs
enim non ad ueritatem historiæ, ut uidetur, sed ad imitatio-
nis exemplum Græci homines multa fictæ scripserunt. At
hic noster Sigismundus regum rex, non solum bene ui-
uendo, ac sapienter regnando Cyrum, atque Agelilaum su-
perauit, aut si quid in regū genere maius hisce fuit, sed etiam
illorum ipsorum scripta, qui de illis regibus eloquentissime,
copiosissimeq; scripserunt. melius hic uixit, quam illi dixe-
runt: melius regnauit, quam præceperunt. Ita Sigismundus
rex noster non fictum, neq; stylo adumbratum, sed uiuum
exemplum, atque rebus ipsiis expressum cæteris regibus a
Deo fuit propositum, ut in hoc rege, ceu in quodam illu-
stri monumento, essent repositæ omnes regiæ uirtutes:
unde sumi posset quo humanum genus seruari, quo regna
administrari, quo iura, mores, instituta, leges in ho-
minum uita sancte, ac quiete possint retineri. Quid? solis
ne regibus ille exemplū uiuendi fuit? minime uero Equi-
tes. nemo enim etiam sortis infimæ reperietur, qui ad bene,
beateq; uiuendum ex hoc rege exemplum non possit sibi
sumere. siue enim religionem ipsam spectes, quæ anacho-
ritam sanctimonia uita non uicit? siue etiam has uirtutes
uitæ communis consyderes, nempe patiētiam, obsequium,
modestiam, ac temperantiam, quis non dico in summo im-
perio rex, sed homo ipse priuatus, quem angusta res coer-
cet, hac ista commendatione Sigismundo par fuit? pauci
Equites, & haud scio an aliquis omnino fuerit: ita ille sum-
mam uita absoluit, ut sapientia reges, priuatos uero, mo-
deratione uita antecelleret: tale nq; se in omni uita priua-
tim, ac publice præberet, ut id nulla orationis copia, ut par-

est, explicari possit, ne illius quidem Xenophontis Græci, cuius ore musas tum loquutas ferūt, cum Cyrum illum suū, atq; Agefilaum uerbis magnos faceret. At ne me quis ad Græcorum morem temporis, ac luctus uestri causa magna hæc facere existimet, ostendam Equites talem regem nos amisisse, qualis in Polonia ante Sigismundum nemo, extra Poloniã uero pauci, omnino apud omnes gentes fuerunt, siue bona ipsius propria spectes, siue quæ illi natura, aut fortuna largita fuit, consyderes, ut merito mors huius optimi regis dolorẽ huic Senatui, mœrorẽ Equestri ordini, squa- lorem Poloniã, luctum, ac gemitum omnibus attulerit. Et ut hæc ex iusto dolore profecta esse, ac amore intimo omnes intelligant, breuiter mihi dicendum est quod genus uiri fuerit: qui in regnando mores, quæ fides erga illum, & uoluntas uestra, utilis erit, & grata hæc oratio nõ solum nobis in malis nostris, sed etiam his, qui cū laude uiuere, aut gloriose regnare concupiuerunt. Sic. n. de Sigismundo rege loquar, ut nihil nisi singulare, nisi regium, nisi diuinũ de hoc rege a me sitis auditori: idq; quod dicam, non facultate orationis meæ, a qua longissime absũm, illustrabo, sed rebus ipsius gestis, atq; exẽplis cum sua sponte clarissimis, tum uero uobis notissimis. non abutar enim conscientia uestra Equites, falsam enim gratiam ab illo mortuo quid inire studeã: quæ tota morte ipsius sublata est. sola illius uirtus mansit immortalis, de qua sine inuidia audiendum est, ut illius clarissimi uiri recordatione, ac desiderio uota faciamus, quo Deus noster similes Sigismundo regnare in Polonia uelit, si non omnes. (nam id sperare fere iam fas non est,) at saltem aliquos. hoc nos certe animo esse in hoc exequiarũ munere conuenit, ut Deus non huic tantum mortuo, sed etiam ipsi Poloniã regno, nobiscq; sit propitiũ, nostrasq; res afflictas, atq; in desperationem propemodum adductas benignus aspiciat. Me etiam ut attente audiatis, etli rogandi non estis, mœror enim hic uester uos satis attentos facit, tamen ut consuetudinem seruem, rogo.

I G I S M V N D V S R E X, auum habuit Vula
dislaum Iagellonē, qui ex Lithuana gente in Po
lonia regnauit primus, uirum omnibus tam bel
licis, quam religionis laudibus cumulatum. qui
cum octo, & quadraginta annos in Polonia regnasset, mul
ta trophæa de hostibus omnis generis constituit, inter quos
Germanos memorabili pugna ad Dumbrounū in Prussia
deuicit, & quod nulli unquē regum, neque nationum de Ger
manis licuit, hic solus est inuentus, qui caesis in acie uno die
Germanorū quinquaginta milibus, Germanos a Polonis
posse uinci docuerit. Præterea alias uictorias, atque triūphos
ipsius uarios, atque infinitos, quod illi nūc nihil ad nos, etsi ad
nos, nihil ad hoc tēpus, de quibus in eruditū homines multa
scripserunt. hoc tñ dicā, id quod a patribus traditum memi
nisse debetis, magnum hunc, & excellentē regem, ac admi
rabili regnandi sapientia in Polonia fuisse, qui non satis se
functum officio, ac munere regio putabat, si tantum res hu
manas administraret, nisi etiam res diuinas summo studio
curaret. Itaque Lithuanam sine Deo gentem, ac impiam an
te hac, ad ouile Christi primus adduxit, in Ecclesiamque dica
uit. Deinde, cum litteras ipse nullas sciret, tamen hic omne
litterarum genus, ac musas ipsas tam Latinas, quam Grecas in
Poloniam introduxit. nullum regnum esse eratus, absque lit
teris, nihilque sancti ac iusti, neque honesti ibi posse esse, ubi
philosophiæ non uersaretur nomen: quod illa ex agresti
bus ciuileis, ex immanibus mites, ex barbaris doctos, ex ho
minibus postremo deos ipsos faceret. Huic ergo tam ex
cellenti siue arti, siue uirtuti, siue diuinitati potius cuidam,
Vladislaus Iagello domicilium in ea urbe collocauit, quæ
caput ipsius regni fuit. Cracouiæ enim gymnasium con
didit, quod omni uirtutis ingenij, ac doctrinæ laude ad hanc
diem floret, ut inde, tanquam ex equo Troiano, in numerabiles
uiri prodierint sapientia, & doctrina præstantes. In hoc n.
gymnasio Iagellonis opera, non seposita aliqua philosophiæ,
seu sapientiæ pars tractatur, sed tota ipsa, omnibus suis par
tibus perfecta, atque absoluta. Summa hæc laus est Equites,

ingens Iagellonis gloria, immortale etiam in uos, liberosq;
uestros meritum huius optimi, & diuini regis, quo ille
tanquam luce quadam, atq; splendore mirifico, obruit om-
nes uictorias, laudesq; non solum suas, sed etiam aliorum,
qui Sarmatiam illam feram, & indomitam hac ista huma-
nitate litterarum expoliuit, ut cum ferocius gente Polona
antea fuerit nihil, nunc contra beneficio doctrinae hac eadē
nihil uideatur esse mansuetius, neq; humanius. Hanc ergo
humanitatem, quam in templis, quam in foro, quam in re-
gno ac in moribus nostris uersari uideris, Iagelloni regi
omnem debemus: qui accersitis in Poloniam litteris, adhi-
bitisq; earum doctoribus, nos ab agresti uita, ad ciuilem uo-
cauit, nobisq; persuasit, humanitate, & doctrina nihil esse
melius, contra uero feritate, ac inhumanitate nihil esse ho-
mine indignius, qua una re, atq; sola immortalem gloriam
ille est adeptus. Nam uincere bello Germanos magnū qui-
dem illi fuit, sed, quod uictoriae non bonorum uirorū sunt
tantum, sed interdum etiam malorum, ideo uera carent lau-
de: at curare, ut pie, caste, ac religiose uiuatur ab his, quibus
preſis, solius ē (mihi credite) hominis pii, casti, atq; religiosi.
Iam uero, nisi diuino aliquo animi motu Iagello rex maio-
ra concupiisset, & nisi fuisset natura philosophia in huius
uirī mēte quaedam, quomodo ille aut de litteris ipsis, aut de
illorum doctoribus, ac de gymnasio condendo cogitare
potuisset, praesertim cum litteram ipse legeret nullam? Quā
autem chara fuerit Deo opt. max. haec Iagellonis mens, atq;
uoluntas, inde apparet, quod ipsius genus longe, lateq; re-
gnare, non in Sarmatia solum, sed in Hungaria, Bohemia,
Slesia, atq; Morauia longæuum, ac gloriosum uoluit: ut
Iagellana progenies singulari Dei beneficio edita in hanc
lucem esse uideatur ad retinendos homines in hac ciuili so-
cietate, ad erudiendam uitam illorum communem, ad con-
stituenda regna, ad unienda imperia, denique ad proferen-
dos fines humanitatis, atq; religionis. Iam uideris Equi-
tes, quæ uestra est sapiētia, e quo fonte profluxerit Sigismū-
dus rex ad hominum uitam gubernandam, atq; conser-

uandam, quam puro, quam sancto, quamq; repleto omni
militiæ atq; sapientiæ laude immortalis. Sed antequam de Si-
gismundo dicam, audite per quos uiros hæc uita uirtus ad
Sigismundum peruenerit. Iagellone e uiuis sublato Vula-
dislaus eius filius maior natus, huius autem Sigismundi pa-
trius, regnum paternum suscepit. dignissimus filius illo
patre, ac successor intuendo paterno regno, omnium acer-
rimus. qui extrema pueritia a Polonis rex est factus, In eu-
te uero adolescentia, rex est ab Hungaris absens expetitus
bello Turcico maximo, atq; acerrimus hostibus. tanta opi-
nio de illo animos omnium peruaferat, ut in illius indole,
salus omnium gentium reposita putaretur: ita, ut & Polo-
nis dare salutem, & Hungaros liberare periculis posse uide-
retur. tanta uirtus huius regis fuit, tantus ad uirtutem im-
petus, ut præter ætatem, periculosis temporibus, maxi-
mis undiq; septus hostibus, duo regna maxima Sarmatiæ
atq; Hungariæ, summa atque incredibili uirtute conserva-
rit. Scythas in Russiam irruentes sæpe uicit, Valachos Po-
lonis adiunxit, Amuratem ipsum spe, atq; cupiditate Hun-
gariæ imminentem cum uniuersa Asia, ex Hungaria uictū,
fugatumq; expulit, atq; eiecit. Cui quidem regi, ueluti Aa-
ronem quendam, sanctissimum, atque fortissimum uirum
Ioannē Capistranum de familia Francisci, Eugenius quar-
tus in societatem Turcici belli miserat: quo ille administro,
atq; comite, non solum Hungariam, sed omnes Christiano-
rum prouincias ab æterno interitu conservaui. Nam quā-
diu uita incolumis Vuladislao fuit, tamdiu Turcarum ge-
nus minus potens, ac minus formidabile prouincijs nostris
fuit. Illo uero Varnensi prælio uictō, quod ille uirtuti, ac re-
bus secundis confusus, impari militū manu cū Amurate con-
fluxerat, tantū Turcarū tyranni postea sunt adepti, quantū
nūquam eo uiuo optare sunt ausi. In quo tamen prælio eni-
tuit illa Iagellonis excellens, atq; inuicta in hoc rege uirtus.
cum enim inclinaret iam uictoria, spesq; in sola restaret fu-
ga, & cum cæteri exceptis Polonis fugerent omnes, ille ue-
lutī Cæsar alter, sui oblitus in confertissimas hostium cohor-
tes, opem

tes, opem laturus suis, cū magna hostium strage. se immisit
& cū quidam uī ex praelio reuocare iuuenem conarentur, fe-
rox monitoribus respondit. non esse sui sanguinis uincere
uelle. & fugere. O generosam mentē, & magno rege dignā.
Non ego te eo praelio perisse dicam VVLADISLAE, neq;
immaturā mortē hoc loco deflebo tuam. uīuis enim rerū ge-
starum tuarum gloria, & quandiu hic Sol terras aspiciet, uī-
ues. nam quod tibi aut puerilis aetas negauit, aut immatu-
ra mors ademit, id tu suppleuisti uirtute tibi. quam ad hanc
diem, non Hungari solum, pro quibus sanguinem fudisti,
neq; Poloni, quorum cū patribus illo in praelio occubuisti,
sed illi ipsi Turcæ, gentesq; oēs barbaræ a te deuictę uenerā-
tur, fatalemq; tuum sanguinem, ad delēdū Orthomanicū no-
mē, sibi esse arbitrātur. Sed me longius prouexit Equites
recordatio huius regis, cum grato quodam desyderio cōiun-
cta, & quod hoc intuens corpus, de illis quoq; recordor, qui
ex eodem sanguine erant creti, unde & hoc erat sumptum.
Nūc ergo relinqū patruū Sigismūdi, tantū, ac tam inuictū
spīritus regē, et ad parētes ipsius iā uobis breuiter ostēdēdos
descēdā. uos quāso, qđ adhuc fecistis, me diligēter audiatis.
Vuladislao Varnensi praelio extincto, Calimirus frater, hu-
ius autem Sigismundi pater, regnum suscepit fraternum at-
que paternum, quinq; & quadraginta annos in Polonia re-
gnauit, quo in spacio res ille tantas gessit, ut si de singulis mi-
hi dicendū sit, abuterer tempore, & auribus uestris Equites.
ipse etiam me ignorare uiderer, si ad res magnas huius ex-
cellentis regis, orationem nequaq; parēem adhiberē, præser-
tim cum ad ipsum Sigismundum tota properet oratio. hic
tamen Calimirus quātus rex fuerit, inde sciri potest, quod
contra potentissimos reges, atq; summos Imperatores, non
solum suę etatis, qua ille regnauit, sed omnis ante illū memo-
riæ, Poloniæ regnum incredibili uirtute defendit. nam cum
Matthia rege Hungariæ fortissimo, atq; bellicosissimo, bel-
lū in Sclesia acerrimū gessit, & Stephanū Valachiæ Palati-
nū, bellatorē inelytum, parere Polonorū imperio coegit, &
Machometem Turcarū tyrānum, ex Valachia expulit, pa-

cēp̄petere coegit. Prussiam maximo bello perdomuit. Mo-
scouia deuicit: Scythiam saepe repressit, pacem, ocium, ac trā-
quillitatem armis, atq; legibus in suo regno diligenter custo-
diuit. quibus ille rebus cum esset apud omnes clarissimus,
facile obtinuit, ut externis etiam auxilijs regnum Poloniae
muniret. quod sciret, regna, nisi finitimorū opibus, ac bene-
uolentia iuarent, firma non esse. Itaq; quod armis, atq; bel-
lo assequi non potuit, ut pax illi cum Germanis de Prussia ef-
set: id uxore ex Germanis ducta, est assequutus. Nam de do-
mo Austriae clarissima, atq; totius Germaniae potentissima,
eaq; imperiali uxorem duxit Elisabetam, huius istius Sigis-
mundi matrem, filia autē Alberti Ducis, qui idē Romanis,
Hungaris, atq; Bohemis rex fuit. cuius nuptiae, cū essent ple-
nae dignitatis, plene concordiae, ac regiae cuiusdā maiestatis,
ita tñ fecunditate, atq; prole beatæ fuerunt, ut uix e ueteri re-
gum memoria, ullius nuptiae, cum his. Calimiri cōferri queāt.
nati enim sunt inde filij sex, oēs patri superstites. quorū, serie
quadā mirabili, atq; diuina, Vladislaus natus maior, in Hun-
garia regnauit uiuo patre. Ioannes Albertus autem in Polo-
nia patri successit, illi Alexander, huic uero sigismundus hic
rex. Restabant duo, quod illis credo meliora regna hisce ter-
renis debebantur, Calimirus, et Fridericus. quorum alter in-
diuos relatus est, alter uero. urbis Romae Cardinalis fuit.
Filiis quoq; septem numero, ex hoc eodem matrimonio sus-
ceptas, omnes Germanis principibus in matrimonium de-
dit. atq; ita genere, ac sanguine suo cunctā Germaniam Ca-
limirus compleuit, ut pauci sint ex omnibus Germanis prin-
cipibus, qui cōsanguinei non sint Polonis. Felix Calimi-
rus hac illa Deo grata, ac tam illustri apud omnes. gentes
sobole, ex quo tot, ac tanti orbis terrae conseruatores prodie-
runt. Qui felicior ne in suscipiendis liberis, an diligentior in
educandis. fuerit, non facile dixerim, nā. ut filias praetermit-
tam quae summa pudicitia, & digna illo loco, ac genere cura,
a matre sanctissima, atq; diligentissima foemina educaban-
tur: filij certe ea disciplina fuerunt instituti, ut non regis filij
sed priuati cuiusdam uiderentur esse. nullus in ijs educandis.

regius sumptus, luxus nullus, sed sūma moderatio in uictu, amictu, atq; cultu adhibita fuit. norat siquidem ille sapientissimus rex, atq; idem pater optimus, fundamētum esse omnis reliquę uitę, cum priuatę, tum publicę, institutionem ipsam, educationemq; puerilem. hinc enim petuntur primum rudimenta illa ad laudem, & ad gloriam disposita, nempe quid honestum, quid turpe, quid iustum, quid iniustū, quid expetendum, quid fugiēdum sit, quid Deo, quid parētibus, quid amicis, quid ciuibus, quid legibus, quid ipse deniq; reipub. debeas. quę nisi tu ineunte atate, in angusta, ac seueraita cognoueris, inutilis homo, perniciosus rex tuus fueris, necesse est. Quid enim per Deos immortales ab eo expectes, qui sine ullis honestis præceptis, ex puellarum cœtu emer- sus, a cantu, a tibia, a luxu, a mascara, a uino, a somno, a stupro, ad summum Imperium accesserit: iactabit se mihi crede illius intemperantia in illa copia insolētius, neq; quomodo profit, sed quomodo oblit rebus communibus, cogitabit. Nam cum uoluptas ipsa per se uirtuti sit inimica, tum uero si ad illam potestas aliqua maior, aut imperium accedat: infurem agitur, de statuq; omni mētem exturbat humanā. Ex hac tali ratione illę humani generis pestes prodire partim crudeles, partim uero effœminati tyranni. hinc enim Buisiris, atq; Phalaris illi ueteres, hinc Neronis isti recentiores, ac crudeles tyranni, hinc etiam effœminati Sardanapali sunt orti. quorum uitam si inspicias, facile reperiēs ineuntem atatem illorum, non parsimonię, neque disciplinę radicibus, sed ipsius uoluptatis, atque licentię illecebris nixam fuisse. Horum exemplis admonitus Casimirus rex, nihil prius habebat, quam ut illam primam filiorum suorum atatem, certis legibus, pudoris, uerecundię, modestię, atque ipsius religionis astringeret, certo sibi persuadens, taleis filios suos in regnando futuros, qualis illorum educatio præcederet. Et merito quidem, institutio enim puerilis, regum ipsorum primum proculdubio, medium, atq; postremum illis in regnando est. Hinc enim omnis ornatus uitę regibus est petendus; hinc contra fortunę tela præsidium

sumendum, hinc consilium, hinc autoritas, ac grauitas petēda, deniq; id quod caput est, quid sit regem esse, quid deceat illū, quod officium regis, qui uultus, incessus, uictus, habitus, hæc sola recta institutio regi demōstrat. Non capit hæc, mihi credite angusta, ac nulla bona institutione erecta mēs: sed uacillat ac titubat in omni regio officio ac munere. Qui enim rex hæc puer non didicit, is uitam miseram, desertam, cōtemptam, infamem, ac obtreccationibus expolitam agat, necesse est. His ergo malis, atq; his incommodis omnibus ab initio Casimirus statuit occurrere. præpostere se facturū ratus, si regnum ipsum filijs post se relinqueret, filios aut ipsos, quibus illud seruaret, negligeret. quare ne uideretur, ut dicitur, plus curare calceum, quā pedem, summa ope requisit, cui nam instituēdos filios suos traderet. Erat illis temporibus uir doctus, & bonus Ioannes Lōgus, Olugosz a Polonis uocitatus, cuius uita probata, ac inculpati mores cū illius comendarent doctrinā, facile Casimiro fuit persuasum, qui hūc filijs suis doctorem acceperit, ut ex eius uiri præceptis atq; institutis, ueluti ex fonte quodā, atq; totius hōnestatis radice, flueret illa regia disciplina, quam docti homines summam esse rerum omnium uoluerunt. quæ mentem, linguam, ac orationem futurorum regum ad Reipub. gubernatiōem, cum summa laude dirigeret. Sic Casimirus, non aliquem externum, aut alienigenam, ac ignotæ uirtutis hominem filijs suis præceptorem delegerat, sed Sarmatam, ac Polonum, eundemq; spectatæ doctrinæ ac integerrimæ uitæ uirū. Ita ille non in externa institutione, neq; in peregrina adulescere mentem liberorū suorū uoluit, sed in Polona, atq; domestica. nec iniuriā, ut. n. semina, si in peregrinam mandentur terram, amittūt uim suam, sæpeq; in diuersum genus abeūt: sic puerorum ingenia, institutione degenerant a patriā uirtute, ut ex duro Scythia, mollis fiat Arabs, ex Latino, Græcus, ex Polono, Italus. quare Casimirus, cum se sciret genuisse reges, non Italis, non Græcis. neq; Indis, sed solis Polonis, cauit diligenter ne quis primam illam indolem, nisi Polonus fingeret. Adhibuit itaq; Ioannem Lon-

gum, ut Polona institutione, Polonus ipse bonos reges Polonis eo diligentius efficeret, quanto in illorum institutione salutem non solum regni, sed suam etiam inclusam esse uideret. Hoc ergo munere Longus non minus difficilis, quam operoso suscepto, statim ab initio amouit e conspectu illius tenerae aetatis pestem, ac perniciem iuuentutis libidines omnes, & illarum autores. non erant auditi in Longi ludo uersus impudici, non cantus, neque symphonia turpis, quae aculeis nequitiae incendunt ad uicium iuuenum mentes. nuncque ibi sunt uisi turpiloqui, nuncque ebriosi, nuncque mimi, nuncque amore ac uino, & mendacio corrupti hystriones. denique, nunquam illa diis irata mascara in ludo illo fuit: nihilque earum rerum omnium, quarum imitatione, atque consuetudine in uicium labitur iuuenilis aetas, talisque fit, quales sunt hii, quorum conuictu laetatur. cum claudus enim ut dicitur, claudus eris. quare, aures illorum regum ab auditu, oculos a conspectu talium flagitiorum diligenter fidelis magister continebat. libri apud illum a regibus illis pro mascaris tractabantur: uiri boni ac moderati, pro hystrionibus cum regibus illis uersabantur. parsimonia uitae, morum reprehensio malorum, irrisio, uirgae medius fidius ipsae, atque plagae administratae illius institutionis erant, atque comites. Memini quoque me audire de nostris senibus, Casimirum dicere solitum, nullum se acroama audire suauius, quam eiulantem, ac uirga caesum ab illo magistro filium. O regem Sparta dignum, qui in illis lachrymis, ac in illius uitae angustijs fundamenta bene, ac sapienter regnandi filijs suis reposita esse arbitrabatur. Itaque cum magnarum rerum cupiditate monitore Ioanne Longo, incenderetur assidue praecleara illa ad uirtutem indoles, uidetis quos fructus maturitate sua postea tulerit. Quid enim aliud causae putatis esse, quod omnes uicinae gentes, atque nationes, ad Casimiri domum, quasi ad philosophi scholam concurrerent, unde non solum reges regnandi, sed etiam magistros bene uiuendi peterent: nulla fuit alia Equites, nisi ipsius institutionis opinio, hac enim impulsus sunt Hungari ut ab illo Vuladislauum regem sibi peterent, hac eadem Bohemi adducti Ioannem

Albertum expetiuerunt, ita Alexandrum Lithuanum, ita Sigismundum Slesii. O felicem tali prole Casimirum, o ter, quaterque beatam Poloniam, quae tantae indolis primum, deinde uirtutis parens, atqueATRIX extitit. quae quanta fuerit, testes sunt omnes gentes atque terrarum orae ultimae: quae ab hac ista uirtute, aut seruata, aut deuicta, aut cum Poloniae regno sunt coniuncta. Nec mirum, nata enim fuit haec uirtus naturam imperio aptam, ad quam cum accessisset usus, confirmatioque doctrinae, ad tantam laudem, dignitatemque peruenit. Et cum omnes isti optimi, atque omni laude dignissimi fratres florent ingenij gloria, sic tamen inter hos Sigismundus excelluit, ut tantum ipse uinceret omnium testimonio fratres, quantum illi uincebant reliquos omnes. Nam quae uestra opinio, quanta etiam spes omnium de hoc isto iuvene fuerit, testes sunt comitia illa, Casimiro mortuo Pyotrkouiae habita, ubi cum de rege deligendo deliberaretis, hunc natum minimum, fratribus maioribus Ioanni Alberto, ac ipsi Alexandro anteferre ad imperium uoluistis. & nisi partim Elisabet mater, partim uero Sigismundi ipsius continentia fratri maiori concedentis, obstitisset, antetulissetis. Vos hoc loco appello huius regni robor, atque firmamentum Thencisci, quae iudicia de hoc isto regem fecistis: quanta contentione animorum, atque armorum uestrorum hunc regem sufficere patri uoluistis: Quid tanto motu rerum spectastis aliud, nisi speciem quandam, atque opinionem excellentis uirtutis: quae cum ipsa summa esset in Sigismundi fratribus, in hoc tamen ita excelleret, ut quantum aetate superaretur a fratribus, tantum ille splendore uirtutis, ac nobilitate sui fratres ipsos superaret. Quod autem ille se tum non extulerit, & quod a presenti iam regno, ac oblato abstinerit, nonne hanc abstinentiae illius laudem cuius regno anteponendam putabimus: nisi enim insedisset in huius uirtute constans, ac aequabilis ratio quaedam uitae, nunquam ille mihi credite abstinuisset ab eo, quod illi tum summa uoluntate, ac incredibili uestra conspiratione datum, oblatumque fuit. Nam non uolitare cupiditate gloriae, non inflammari ambitione ad rapienda regna, praesertim cum rex esse possis, hoc

omnium difficillimū opus est Equites : hoc solius sapientis,
ac huius hominis est proprium, qui tamen hoc ipsum, quod
fratribus ante se cōcesserat, quā cumulate postea a uobis sit
adeptus, res ipsa docuit. Mortuo enim loāne Alberto, dein
de Alexādro fratribus, uniuersi hūc ex Sclesia ad regnum
paternum uocauistis, in summo ipsius regni discrimine, sū-
moq; periculo. ita in eo solo restare spem regni, atq; salutis
uestre tū putastis. quoquidē regno suscepto, ita illud unum
& quadraginta ānos administrauit, ut omnibus opibus flo-
rētissimū uobis post se reliquerit. In quo quidē regno, qualē
se regē ille gesserit, quibusue artibus illud administrarit, res
ipsa iā polcere uidetur, ut dicā. fuit enim hoc secundum e tri-
bus: quæ de hoc ipso rege dicenda ab initio proposuimus.
Vtinā Equites ea in nobis esset oratiōis facultas, qua, ut par
est, dicendo explicare possemus, qui nam huius regis in re-
gnādo mores: quæ artes: qui modus fuerit. Nunc uero cum
uirtuti Sigismundi regis non tātum mea, quæ nulla est, sed
nullius omnino possit par oratio inueniri, date mihi hāc ue-
niā, ut non tam orationē a me ipsam, quā rerum ipsarū, quas
is gessit, commemorationē expectetis: quarum recordatiōe,
ac memoria, & hoc mœstum illius funus celebremus, et alijs
præscribamus, quales reges in regnādo esse cōueniat. Ego
enim sic existimo in sūmo rege, quatuor has res inesse oport-
tere, sapientiam, iustitiam, fortitudinem, atq; clementiam.
Quis igitur hoc homine sapientior rex unq; fuit? qui mox
suscepto regno, non unam aliquā partem regni, sed omneis
illius partes animo complexus est: quæ cum laborare uide-
rētur, præsentem medicinā omnibus summo cum præsidio
attulit. Nam cum Poloniæ regnum maximis bellis, quæ pa-
ter, ac fratres ante illum gesserāt, exinanitū, ac omni consilio,
& auxilio destitutum accepisset, ineundam sibi ante omnia
rationem putauit, quo & auxilijs iuuare, & cōsilijs firmare,
& opibus reficere regnum posset. Multa illi ad ea expediē-
da, quæ animo conceperat, obstabant: inopia primum ara-
rij assiduis bellis exhausti: deinde, desertū ab amicis regnū.
Nullo enim tempore Poloniæ regnum maiori motu rerum

fuit, quam eo, quo a Sigismundo est susceptum. Hinc enim influebat tota in Russiam Scythia, hinc bello, affecta imminabat Valachia, hinc Asia Turca duce minabatur nobis tota. cum Germanis etiam, non satis certa nobis propter Prussiam pax fuit. Hic Sigismundus solus in medio relictus, ac magnis undique periculis circumuentus, ostendit patrie illud speratum lumen animi, ingenii. consiliique sui. Omneis enim finitimos partim societate sibi adiunxit: partim foedere reconciliauit, partim uero bello deuicit. Nam Valachiam in sperata uictoria de Ioanne Alberto elatam, fregit, ac domuit. Scythiam quoque multis praeliis secundis deuictam, ad extremum tandem munificetia, liberalitateque sua infide habuit: perfecitque ut Scythae genus hominum ferum; ac indomitum, liberalitatem ipsius potius quam arma experirentur. quem illi honorē ante Sigismundum, nulli regum, ne illi quidem Alexandro domitori Asiae habuerunt. Cum Turcarum etiam tyranno, cum, ab omnibus derelictus, solus periculosissimum bellūgereret: foedus ad extremum fecit, magis ex suorum tempore, quam, ut id utile rebus communibus arbitraretur. de quo quidem foedere dicam alio loco Equites, & ita dicā, ut hoc ipsum foedus, quod nonnulli reprehendunt, magna necessitate factum fuisse, ostendam. Nunc dico in his foederibus, atque bellis Sigismundū aliud spectasse nihil, quā pacē, et otium suorum, ut uidelicet Polonia tot iactata casibus, tot afflictis cladibus, tot denique oppressa malis requiesceret aliquā, & se ex diuturno labore, pace, ac quiete reficeret. quae eo miseriarū iam uenerat, ut neque priuatis, neque publicis opibus posset contra uim hostium subsistere. ita enim Iagello Germanico bello, & Vuladislao Turcico, & Casimirus Prutenico, atque Hungarico, & Ioannes Albertus Valachico Poloniam attriuerant, ut in media uictoria uicta esse prope modum ipsa Polonia uideretur. Quare cum spes restituendi regni nisi in pace Sigismundo restaret, propterea hanc ipsam pacē, omnibus bellis, foederibus, societatibus atque affinitatibus quaesiuit. Nam sorores quas habebat, in Germaniam nuptū dedit, qua affinitate ille Germaniam cum Polonia non solum coniunxit:

coniunxit: sed etiam Germanorum opibus illam contra om-
nem vim munivit. Nobilissimis enim, ac potentissimis ex ea
gente illas collocavit. qua sane re perfecit, ut illi primo om-
nium Poloniae regum pax cum Germanis firma esset. Nam,
quod is cum Prutenis bellum gessit: priuatum illud bellum
prutenorum fuit, nulla publica ipsius Germaniae autoritate
susceptum. Et ne quid forte, quod ad pacem spectaret, praeter-
mittere uideretur, cum iam Scythas liberalitate, Valachos
deditioe, Moscos uictoria, Germanos affinitate sibi, ac
suis obligatos haberet, restabant Hungari, quos & si illis tem-
poribus Vuladislaus frater cum Polonis coniungebat, tamen
Sigismundus longius prospiciens animo, Hungaros in per-
petuum Polonis uolebat deuinctos esse. Itaque cum Scepusia
domus princeps in Hungaria esset, Stephanusque Transilvaniae
Palatinus rerum post Regem primus in Hungaria potire-
tur, eius filiam Barbaram in matrimonium duxit, consenti-
ente Senatu, ac approbationibus bonis omnibus. laeta hoc ma-
trimonio Polonia fuit, non tam, quod societatem illi nouam at-
tulerat: quam quod talem reginam ex Hungaria acceperat, quae
ob sanctissimos mores, castissimam uitam, ac ob admirabilem
pudoris atque uerecundiae famam, Hester fuit uulgo appella-
ta. Sed haec uoluptas huius leticiae non diuturna Polonis fuit,
nam Barbara anno quarto, postquam in Poloniam uenerat, ui-
ta est functa, magno cum moerore ipsius regis, dolore autem
omnium uestrum incredibili. quae tamen ipsa moriens, reliquit
uobis pignus in ita societatis cum Hungaris, filiam enim ex ea
Heduigim Sigismundus suscepit: qua Ioachimo Marchio-
ni Brandenburgensi in matrimonium data, pacem Polonis cum
Marchia fecit. Ita ille hisce artibus in omnes partes intentus,
pace parta Poloniam assiduis bellis afflictam, exinanitam
atque proiectam erexit: refecit: ac plane denuo constituit. Quanta
haec fuerit illius sapientia, ex alijs quoque potestis suspicari
Equites. alij enim pace bella querunt, hic uero nihil bellis
nisi pacem quaesuit, alij regna suscipiunt, ut finitimos bello
uexent, hic regnum absque finitimorum beneuolentia infirmum
esse, duxit, a lijs foedera inueniunt, ut ad euertendam pacem

spacium habeant: hic omnia foedera quæ cum Turcis, cum Scythiis, cum Moscis, cū Valachis habuit, pace terminauit. Quis hunc regē non ad euertendos homines, sed ad seruandos, non ad bello inter se cōmittendos, sed ad pace coniungendos, natū fuisse neget? Cū enim pacem omni regno suo compararet, non tantum suis, sed etiam alijs gentibus atq; nationibus pacis autor fuit. Et quod inter omnes constat pacem mutuā Christianis prouincijs stabiliorē nunq; fuisse, quā Sigismundo rege fuerit. sic ille non tantū quid sibi soli utile esset, spectabat: sed complectabatur ad suam, & ad cōmunem omniū salutem omnes finitimos reges, atq; nationes. pacis enim autor omnibus fuit: ad pacem inuitabat, hortabatur, ac monebat omnes. ualuisseq; utinā illius diuina uox, atq; sententia apud Ferdinandum, ac Ioannem reges; stare nūc, mihi credite, Hungaria: neq; Turcis per illā ad nos ac ad omnes pateret uia. Verum cum illi reges belli, q̄ pacis essent cupidiores, Sigismundumq; non audirent, ab Hungaria ambo exciderūt: cuius motu, atq; casu, ea quoq; quæ dudum ante habebant, cum magno comunium rerū detrimento, partim affligerūt: partim amiserunt. Et merito quidem, pace enim de medio sublata, quid utriq; salui esse potuit: pax enim est parens, atq; fons omnium rerū bonarū Equites, sine hac nihil hominibus iucūdam in uita, nihil stabile potest esse. quā qui oderunt, feri & indomiti, ac, crudeles tyrāni sunt habiti. contra uero qui huius patroni, atq; auctores fuerūt, soli homines, soli sapientes, ac generis humani conseruatores sunt dicti. & iure quidem, pace enim uiuunt leges: excoluntur mores: tractātur artes: uictus postremo ipse ad uitam degēdā necessarius, ipsius pacis est fructus. quo etiam fit, ut difficilior sit pacificum regem esse, quam bellicosum. quanto enim quisq; ratione magis deficitur, tanto est ferocior, & ad bellandum procliuor. At pacis autor, atq; custos nemo potest esse; nisi idem uir sapiens fuerit. Eadem enim partes sunt pacis, quæ sunt ipsius sapientis. nam pacis hic finis est, ut in ea conuenienter naturæ ac legibus uiuatur, qui finis idem profecto est, & ipsius sapientis. hoc enim

Solum ille curat, ne quid a natura, ac legibus aberret. Quare nihil tam cum sapientia pugnat, ut uideatis, quod odium, discordiam ac bellum. hinc enim existunt regnorum mutationes: hominumque ipsorum, ac legum interitus. quæ conseruare, ac constantilire est ipsius sapientis. quod in Hungaria ne esset, tanquam ex aliqua specula denunciabat Sigismundus Ferdinando atque Ioanni tempestatem futuram. quam cum illi non prospicerent animo, demonstrantemque Sigismundum non audirent, repente illa tempestatas inuoluit, ac corripuit omnia. Hungariamque sine legibus: sine iudicijs: sine rege: sine fide, exposuit direptionibus, & incendijs. At Sigismundus interea cum conscientia consiliorum suorum niteretur, nunquam facere, agere, ac moliri omnia destitit, quo, si minus pacem inter illos reges conciliaret, regnum tamen suum ab illorum contentione abduceret. Qua in re tanta sapientia tantamque moderatione fuit, ut in summa illorum contentione, utriusque charus esset, utriusque socius, atque amicus. cum quibus ut pacem & amicitiam firmaret, alteri, hoc est Ioanni, filiam suam Elisabetham, e secunda uxore, hac ista grauissima, atque clarissima Bona Sforcia, de qua dicam alio loco, in matrimonium dedit. Alterius uero filiam huic Augusto regi nostro, filio autem suo charissimo, atque unico, quem nobis ex eadem Regina reliquit, collocauerat, quæ nuper magno omnium cum dolore ac moerore decessit. Ita ille, non arma tantum operisque omnes suas, sed etiam sanguinem ipsum, genusque suum uniuersum in pacis rationes conferebat. sanguinemque suo quod plurimas gentes, atque nationes sibi, regnoque suo obstrictas esse uolebat. Et cum bellicosissimis nationibus, uictoriosissimisque populis præesset, tamem hæc tantam copiam, non bellorum opes, ac neruos, sed pacis instrumenta esse putabat. quæ pax inquam, in regno constituta, quanta bona effecerit, quas artes excitauerit, quas opes huic regno tantam priuatim, quam publice pepererit, attendite Equites, mentesque uestras paulisper ab hoc moerore uestro, ad res uestras, abducite. quarum status ante Sigismundum, qui fuerit: hæc uestra præfens testatur copia. quæ si conferre uolueritis, cum opibus illis uestris prioribus, inopia summa atque egestas illæ uidebitur.

tur esse præ hisce, quæ nunc sunt, an uos illas opes putabitis esse Equite Polono dignas? quæ tã modicæ fuerût, ac pene nullæ, ut legibus etiã uestris cautum fuerit, ne triginta marcas dos Equitis filia superaret. nõ moderatiõis mihi credite sed postremæ inopiæ hæc ista lex fuit, cuius cum nos (ita me diu ament) sub puderet, legem hanc dotalem tulimus, ut id quod inopia fiebat, lege fieri putaretur. cū interim bene se illis res haberet, qui locupletes uideri uolebant, si illorum sanctius ærarium ipsas triginta marcas haberet. neq; uero hæc inopia tãtum in ordine Equestri fuit: sed ipsi etiam mediocriter Senatores, ne plus centũ marcis dotis nomine filia nubenti darët, lege, hoc est egestate, prohibebãtur. Sed quid ego dotem huius inopiæ signum fuisse commemoro? cū capita occisorũ Equitum, tanq; pecudum, non ipsius interfectoris capite, ac sanguine: sed precio, ac centũ marcis, cõtra omnia diuina, ac humana iura, soluerentur: ut non mulcta, non pœna, non supplicio, sed tam uili ere, capita uestra æstimerentur, cedescq; expiarentur. Ex hac tanta, ac tam infami tanq; impia æstimateõe apparet egestas illa regni, quanta fuerit, quæ tanta fuisse uidetur, ut animam quis pro capite facilius daret, quã hanc pecuniam solueret. quam utiq; illis temporibus grandẽ fuisse cõstat, quæ nunc autore Sigismundo nulla est. Quid uero illa macula, atq; labes nominis, ac generis uestri parum ne indicat, quam inops a pecunia fuerit hoc regnũ: nã si quis fur pecuniã furto a quopiã uestrũ abstulerit, capite plectitur, atq; suspendio. si quispiam autẽ eum, cuius hæc pecunia fuerit, occiderit, pecunia occisi caput soluit. O cõmemorandas leges, et dignas, quæ in hac Repub. uersentur: quibus nos tanq; pecudes precio, ac mercede sicarijs, & interfectõibus addicti sumus. Quã uos non legem, sed perniciẽ, atq; pestem uestrã, primo quoq; tẽpore, de medio tollite Equites, si salui esse, & boni uiri haberi uultis. de quo quidem ipso erit fortasse nobis apud uos alius dicẽdi locus. Nunc uos iam perspicitis, quanta hæc inopia fuerit, cui omnes leges diuinæ, ac humanæ in Polonia cesserant. Quid in priuatis ne tantum rebus hæc tanta inopia fuit: immo uero

multo etiã maior in publicis. Recordamini enim, per deos
immortales illas angustias ærarij, amissa uectigalia, bona,
uillas, urbes, atq; prouincias regias pecunia obligatas pri-
uatis hominibus, tum demum statuetis, quantũ Sigismũdo
regi debeatis, qui hæc omnia redemit, recuperauit, ac libera
Reipub. restituit. quarum rerum inopia erat factum, ut ho-
mines historici litteris mandarent, Polono rege miserius
esse nihil. & ita profecto res est, si tempora illa respicias, qui-
bus illi scripserũt. An uobis tum regnum hoc diues fuisse ui-
debatur, cum subsidia belli, ac ornamẽta pacis mēdicato pe-
ne reges uestri quærerent? cum pignoribus, obligationibus,
ac mutuationibus, nã solum bella administrarẽt: sed etiam
domi uiuerent? cũ ita exinanitum erat ærarium, diminuta
uectigalia, omnes uillę, possessiões, salinæ, prouincię pigno-
ri oppositæ, ac a regio usur auersæ, ut rex ipse neruis prorsus
careret, quibus reipub. gereret? Quis unq; non dico rex,
sed priuatus homo, aliquid sepositum ad usus necessarios
nõ habuit? soli ex omnibus reges uestri sunt inuenti, sine
ullo sanctiore ærario. nihil fingo Equites: memoria in me-
dio est. res ipsa. legite priuilegia bonorum obligatorum: fa-
cile reperietis eo inopię redactos fuisse illos superiores reges,
ut si nõ dico bellum aliquod ab illis esset gerendum, aut filia
elocanda, sed equus ipse emendus, non prius haberent, quã
aliquid adderent ad priuilegij summã. Quare cũ maximus
nodus in reipub. sit inopia rei pecuniarię: sepe fiebat, ut per-
niciosa consilia reges nostri inirent auferendorum e templis
uasorum, ac nouorũ imperandorum uobis tributorum. res
etiam ipsas ad summam reipub. pertinentes, inchoatas, atq;
affectas, cũ magno ipsius Reip. detrimento intermittebant.
difficile enim est efficere aliquid magni, cum egeas, quod pe-
cuniæ nerui sint omnium bene gerendarum rerum. Ex his
tantis, tã diuturnis, tã postremis difficultatibus, angustijsq;
quibus omnes res nostræ priuatæ, atq; publicę premebãtur,
Sigismũdus rex summa sapientiã, atq; incredibili celeritate
hoc regnum expediuit. comparatis enim pecunijs, ac vndiq;
collectis Ioannis Boner opera, uiri præclari, atq; industrii, Sa

finas primum, deinde prefecturas, postremo uillas, urbes,
possessiones omnes redemit. æreque grandi persoluto, uectigal-
lia constituit: fructus prouinciæ auxit: erariū collapsum an-
tea atque effusum, ingenti pecunia cumulatū, atque refertū uobis,
reique uestre publicæ reliquit. Quid uero hoc eodē Principe,
atque duce res uestre priuatæ, ex illa Reip. nocte a Sigismū-
do productæ, quātā luce & quo splendore nūc fulgeant, quis
poterit, ut par est dicere? Agri mediusfidius ipsi, syluæ, ite-
ac nemora, ruræque ac coloniæ uestræ, que in pacis sinu a Sigis-
mundo collocatæ, medio (ut sic dicam) ocij gremio nunc
continētur, gestire mihi uidentur, atque huic auctori, parenti,
ac conseruatori suo gratias agere, que situ antea squallebant
omnia. nunc uero hac noua luce opum, & copiat ab hoc il-
lustrata, fulgent, mouentur, seseque ad summā utilitatē uestrā,
reique publicæ dignitatem efferunt. Eos enim fructus iam uo-
bis subministrant, ut hos nullum bellū, quamuis atrox, atque
diuturnū, exhaurire possit. Mādate hoc memoriæ Equites,
spero multa uos, liberosque uestros ac maiora indies bona uir-
turos: in hisque semper ita existimabitis, sine Sigismundo re-
ge nihil horum uos fuisse uisuros. Nam ante illum quid spe-
rare potuimus, in illis præsertim tantis angustijs: cum mentes,
animique uestri debilitaretur inopia, ipsaque egestas nobis ad
omnia, quæ concupieramus, magna atque præclara, obstaret.
quæ nunc sublata de medio, atque remota, res nostras secun-
das ornauit: aduersis præsidium attulit, bello subsidia, paci
vero ornamenta suppeditauit. Auctæ iā sunt uestræ dotes,
quarum modus non in lege ut antea, sed in uoluntate uestra
pendet: uiluit aurum, cuius usus nimius iam fastidium uobis
parit. Argentum etiam ipsum, non priuatorum hominum
uidetur esse, sed illorum regum superiorum, nihil de ære ipso
loquar, quod auro, argentoque uestro obrutum, uix iam com-
paret. Ita Sigismundus, quasi alter ex Hierosolymis Salo-
mon, non copiam auri, atque argenti, sed uilitatem Polonis at-
tulit. Et quod in primis laudatur in Salomone rege quod il-
le diuturna pace aurum, atque argentum lapide uilius Hiero-
solyms reddiderat, hac certe laude illi Sigismundus non so-

sum illi par, sed etiam superior fuit. salomonem enim illa copia dementauerat: ac a Deo suo patrio auerterat, hic vero in vberimis copijs, religiosissimus: in summis vero opibus, temperatissimus ad extremum fuit. nihilq; ad vltimum spiritum curauit magis, quam vt ipsius regnum in pace, vigeret ingenijs, valeret doctrinis, ac omni humanitatis, et religionis laude floret. Quando Equites hoc regnum: quando vberius ingenijs, aut cultius ynq; doctrinis fuit: nunquam Equites. cuncta se simul hoc rege in Polonia profuderunt, pax, opes, littere. rarum fuit antea, ac pene inauditum in Polonia. Græcarum litterarum nomen, que ita erant hominibus nostris incognite, vt id quod quis non intelligeret, Græcum esse diceret. iam vero Latina ipsa oratio, quam absone fuerit, atq; barbara, Biga & Baraletus sunt testes. boni quidem illi viri, sed tamen inepti magistri, ac rustici. Conferte nunc cum his ea, quæ & ipsi didicistis, & in quibus liberi exercentur vestri: non barbariam, sed Græciam: non Sarmatiam, sed Italiam dicitis factam esse Poloniam. vt iam non musæ Græcæ, neq; Latinae, sed vrbes mediusfidius ipsæ, Roma atq; Athenæ, honore, præmio, ac fauore Sigismundi inuitatæ, commigrasse in Poloniam videantur: ita mens, sonus, ac subtilitas vtriusq; orationis non externa, sed vernacula, non peregrina, sed domestica in ore nostrorum hominum versari mihi videtur. Circumspicite Equites, quam vndiq; circumferantur versus optimi, audite quibus laudibus solutæ ac iunctæ orationis suauissimi huius regis a Polonis celebretur memoria. Nihil dico de me, cuius oratio, quantumcunq; est: aut si quæ omnino est, huius regis beneficio creuit. Voluimus quidem & nos de hoc Rege aliquid dignum ex hoc loco vestris. afferre auribus: sed tamē id assequi, tarditate, vt par fuit, non potuimus: studio tamen certe et voluntate proximi illis sumus, qui litteras suas, artisque optimas huic Regi acceptas ferunt: & qui huic quasi quendam mortalem Deum, alto cælo demissum, mirantur, ac hæc ipsarum litterarum opera, quas illius beneficio didicerunt, cupiunt eum esse immortalem. Viues ergo o diuine Rex laudibus, carminibusq; nostris, nosq; e cælo

benignus aspicias, t uoꝝ numine, ac munere hæc bona propria nobis uelis esse, quæ hinc abiens reliquisti, commouit la-
chrymas, fletusq; interpellauit orationē meam.

Sed tamen, quod institueram dicere, par hic pacis artibus Salomoni regi fuit, cōstantia uero recti propositi, longe illo superior, quod ut æquabiliter in omni uita tueretur, diffusus ingenio, quæsiuit in suo regno socios tantarum rerum tuendarū optimos, ac probatissimos. Habuit, n. ex delectis uiris summa autoritate Senatum, ita, ut hoc constet, in Polonia simili splendore consilium nullius regis unquā fuisse. Tria autem præcipue in deligendis Senatoribus spectare solebat. Genus primo ipsum: quod maior autoritas apud homines nescio quomodo spectatæ nobilitatis sit, quam incognitæ. deinde sapientia præstantes. postremo sententia, & lingua liberos. quod si quando in his legendis remissior fuit, in his magistratibus mandandis certe fuit, quibus summa nō continetur regni, & in quibus homines non gerunt rempub. sed gerere discunt. In summis autem regni magistratibus, quam diligens fuerit, ut non repetam uetera: testes sunt hæc lumina regni. recensetē uiros hos, & illorum familias. non ut illos laudemus: sed ut in illis delegendis iudiciū, ac sapiētiam Sigismundi incredibilem admiremur. Adest Princeps regni Tharnouia domus, quid ex hac eadem domo maius? quid rebus gestis clarius? quid dijs hominibus charius, hoc isto Ioanē Tharnouio Castellano Cracouienē, hoc in Regno unquā fuit? cuius tot extant uictoriæ, quot sunt huius regni inimici: tot trophæa, quot deuictæ prouinciæ: tot triumphi, quot ab illo sub iugum missi hostes. quo homine Sigismundus Rex custode peritissimo, imperatore acerrimo, ac foelcissimo periculosissimis tēporibus, maximisq; hostibus hoc regnū defendit: Scythiāq; Valachiā, ac Moscouiā deuicit: omnesq; hostes uestros hoc duce, aut parere uobis, aut certe cedere coegit. prætermitto Turchiam ipsam, quam in Hūgaria Ludouico regi infestam, ac inimicā, ne capta Alba Græca omnia simul euerteret: hoc eodem Ioanne Tharnouio duce prohibuit, atq; repressit. Quid uero hic, qui hunc ordine cōsequi-

iur,

tur, Petrus Cmita; lumen, atq; ornamentū huius regni, non splendore: Vuisničen. familię: non sapientiā: nō autoritate: non iusticiā: non rebus gestis a Sigismūdo impetrauit: ut ad hunc unum summos magistratus huius regni deferret: Palatinūq; Cracouiēn, Marsalcatum (utamur enim uerbis nostris) p̄fecturas itē magnas, ac illustres illi mādaret: Quid hic Ioannes Latalicius Posnaniēn. Palatinus: homo quidem Equestri loco ortus, tanta tñ uirtute, tantaq; sententię libertate p̄ditus, ut ipse suis subnixus opibus in Sigismundi senatum ascēderit: Quid uos decus huius Regni, atq; p̄sidiū Tencisci: quę ornamenta: quę insignia summa, atq; excellentissimā uirtutis uestra a Sigismundo non estis adepti: uidistis enim Andreā ex uestro ortum loco, paruū quidem illū corpore, sed ingenio, ac eloquentia summū Castellanum Cracouiēn. uidistis etiam Ioannem fratrem Palatinum Sendomiriēn nuper defunctū. Sed quid ego mortuos commemoro: cum tu ipse Ioannes Sendomiriēn Palatine corā hic p̄sens ad sis, qui cum ob amplissimā, & haud scio an maximam in hoc regno familię tuę dignitatē, tum uero ob prudentiam sapientissimo sene dignam a Sigismundo dignus es habitus hoc isto loco, & ordine. Iam uero quomodo te Stanislāe Laski p̄teream: cuius genus, & industria, spiritusq; illi senatorij domi, ac foris cogniti apud Sigismundū tibi sunt suffragati, ut Siradiēn Palatinus esses.

Verecūdus de te dicerem Nicolae Brudzoui, si meo nunc iudicio uterer nō alieno, quanto enim tua erga me beneuolentia maior est, tanto ego minus possem de tuo genere, uirtute, ac doctrina dicere. nunc uero quoniā senatū Sigismundi non priuatos amicos cōmemoro, dico Sigismundū in te fuisse secutum, ut Lāciciēn illi Palatinus esses, cū genus ipsum uirtutemq; egregiā, tum uero uel in primis literas, studiaq; doctrinę: quibus instructus, atq; paratus uocatu Sigismundi in illius senatum ueneras, ut essetis cum hoc Petro: Firlegio Russiā Palatino, quasi quędam in Sigismundi senatu duos sidera splendentia omni philosophię laude, atq; doctrinā. Vestrę quidem senatores su: crescit laudi hic Ioānes Coscie-

Iecius, In Nouuadislauieñ. Palatinus clarissima, atq; munifi-
cētissima ortus familia, cuius maiores tantū inopia publica,
de qua paulo ante dixi, commouebantur, ut per grādem pe-
cuniam, qua obligata bona Regia habebant, regibus remit-
terent: Mariburgocq; ac alijs amplissimis possessionibus
ultra Casimiro Regi concederent: cum nummū nullum ex
illa infinita obligatione acciperent. tanta fides Coscielecie
gentis erga uestros reges fuit: ut in summa sua copia, inopes
le arbitrarentur esse uestro egeno rege. Sed quid ago: aut
quo progredior: incidi in numerū uestri senatores clarissimi,
in quo difficile est ex uobis nō aliquē, nefas quēq; præterire:
sed dabitis mihi profecto hanc ueniam: & quod in ipso cur-
su orationis tam multos prætereo, quosdam autem attingo,
partim id tempori, ac auribus uestris seruiens facio: partim
uero, quod me uox, lingua, latera, prius in dicendo deficienti,
quā ut par est explicem, quid in uno quoq; uestrū deligendo
Sigismūdu fuerit secutus. Quāta tamē sit autoritas omniū
uestrum, cum summa beneuolentia Equitum Polonorum
coniuncta, cum ex his de quibus iam diximus, sciri potest: tū
vero uel maxime ex hoc illo Andrea Gorcano Comite Pol-
naniē Castellano, ac superioris Poloniæ præfecto, qui ado-
lescens, ac pene puer ita commendatione excellentis uirtutis
Sigismundo regi charus fuit, ut dignus ab illo, & summis
honoribus haberetur: & qui patri Lucæ clarissimo uiro in
amplissima præfectura, ordineq; succederet. Cuius ea ē auto-
ritas apud omnes: ea dignitas, is uitæ splendor, ut nullius opes
in hoc regno maiores unq; fuerint. In quo quidam homine
illud, quod Platoni illi philosophorū deo difficile uidebatur,
ut summæ opes cum summa uirtute in eodem homine pos-
sent esse, ita utrunq; cum summa laude excelluit, ut nihil in
Polonia illo sit ditius, nihil etiā melius, Nam bonarum rerū,
& literarū, ac ipsius doctrinæ ita studiosus est, ut aliud cupere
uideatur nihil: opes etiā ipsius non libidinum, neq; cupidi-
tatis singularis. hoc homine Equites quoniam uehementer
nituntur res uestre, salutem illi, ac incolumitatem, quod

facitis: uelle & optare debetis. Ex is tot, & tantis, ac talibus: uiris apparet, qualis rex iste fuerit. Et haud scio an aliud si-
gnum boni sit regis quam ipse senatus: apud eum regē præ-
ertim, qui non sua, sed conseruandorum hominum causa se
factum esse regē nouit. Quemadmodum enim est in ipsis ar-
tibus, in quibus quales ipsi artifices sint, instrumēta illarum
declarant, licet iā cum ars artium omnium sciētia sit admi-
nistrādi regni, nusquā ratio ipsius regis magis apparet, quā
in ipso senatu, qui instrumētum quoddā bene gerēde ciuita-
tis suo regi est. qui si nequā: si iniustus: si helluo: si rapax, ac
sceleratus fuerit, certo scito consimilem quoq; illi esse regem.
Quid ita: quia mens ipsa infoelix, non iam regis, sed tyranni,
cum spe, atq; cupiditate omnia suorum ciuium deuorarit,
nihil agit, nihil aliud dies, atq; noctes molit, quā ut ne quis
illi omnino ad ea obstet, quæ concupiuit. Quare tyrannus
omnis ueluti quædam immanis bellua, in formam humanā
insuta, antequam sternat ciues. uastet leges, ac solus deuoret
omnia, senatum omnem tollit funditus, si quem habet, aut
curat ne quis in senatu illius sit genere, sententia, atq; lingua
liber. Ita tyrannus aut senatu caret, aut si quem habet, ex
obscurissimis quibusq; atq; nequissimis, linguaq; ac mente
seruis collectum senatum habet. si tñ senatus dicēdus est cœ-
tus ille infelix ex teterrimis quibusq; hominibus ideo cōfla-
tus, ut cum his tyrannus scortetur, potet, leges mutet, Remp.
uaxet, ac quorum assentatione, quasi cæstro quodam plenus
perturbatione, atq; pœnitentiā agatur in furorem, atq; in a-
mentiam: ut ita uiuat sine fide, sine pace, sine certo foedere, ac
in cōcursu plorantium, atq; tēpestāte querelarum perpetuo
versetur plenus turbarum, atq; tumultus. Cogitate hoc loco
per deos immortales Equites, & uestros illos ueteres tyran-
nos, & hos etiam aliorum nouos. ut hæc quæ dico, magis ex
aliorum cōtētionē, quā ex oratione mea intelligere possitis.
quam æquus Sigismundi senatus fuerit, quā iustus, sobrius,
continens, atq; sanctus, ut facile appareat hunc regem, non
sua cupiditatis gratia, sed uestre salutis causa senatum ex his
uiris delectum habuisse. Quem ille ordinē tāta cura coluit,

ut ab initio suscepti regni plenum senatum semper habuerit optimorum pontificum, ac fortissimorum uirorum, quod sine isto adiuuamento, atque praesidio neque ipsum se, neque regnum suum putaret esse diuturnum. Quam etiam ob rem tanta ueneratione senatus apud illum fuit, ut pontifices dominos suos, senatores uero, sincere dilectos in litteris appellaret. O mentem non mortali aliquo regno, sed ipsa immortalitate dignam. cum enim penes solum regni summa esset, tamen & regni socios senatores, & pontifices dominos habere uolebat, ut regnum cum sociis certius administraret: & dominos sua sponte sibi praeponebat, in summa potestate non insolueret. & cum solus omnia in regno posset, nihil tamen seorsim ab senatu praeter regium nomen haberet. quod tamen ipsi summa moderatione ipsius senatus temperabat. a cuius autoritate nunquam dissensit. Nunquam ille suadente senatu pacem, bellum gessit. nunquam contra senatum ad bellum hortante, ille pacem fecit. ita in consilio ipsius partis nullae, dissensio nulla fuerunt, sed mirificus illo gubernante, atque providente ad communem salutem consensus. non senatus illi Reipublicae in summis tempestatibus gubernanti e manibus praeripiebat, non ille uicissim senatus, quasi nauarum remigacionem impediens, sed cum in senatu alij uenientem tempestatem denunciarent, alij pericula Reipublicae. tanquam nauis ostenderet, alij uelis, atque remis incumberent, ille tanquam sapiens nauiclerus ad gubernacula Reipublicae. immotus sedebat. singulaque momenta temporum, locorum, hominum, ac periculorum experdens, eo quo spes salutis ostendebatur, consilia suorum, cursumque regni dirigebat. Haec ratio senatus, haec illius optimi. atque sapientissimi regis fuit in hac Reipublicae. prouidentia. ut mirum iam uideri non debeat, si una ex omnibus prouincijs, atque terris in tanto rerum omnium motu, Polonia salua, atque integra steterit. non casu aliquo mihi credite, id est factum, neque fato. rationi enim homines subiecti sunt, non casibus, consilijs, non fati. apud quos si quid non recte, aut ordine geritur, scito ibi non fatum, neque casum, sed rationem rectam defuisse. quae cum a consilijs nostris abest, res nostrae cadunt,

stare non possunt, quare si uos regnumq; uestrum sapientia regis uestri, fide uero, & autoritate senatus ad hanc diem stetit, illos qui iam conciderunt, resq; suas amiserunt, stultitia non casu, amentia non fato, perisse dicemus. An tu si qua in nauim ita morata conscenderes, in qua aut nauæ nauclero remoto, aut nauclerus ipse reiecto clauo, coelicq; ac sideru uetorumq; ratione posthabita, uellet ipse remigare, salutem ne tu ullam ibi sperares? aut si quid naufragij accideret, fato cuida potius, quam illis, qui permutatis officijs nauim euerterunt, naufragium illud tribueres? Ad eum modum Equites omnes prouincie quas aut ipsi uidistis, aut de quibus ab alijs audiuitis, perierunt: dum rex pro senatu ipse sibi esset, aut dum senatus officium regis obire uellet. prouidere enim, ac monere officium est boni senatus, regis uero gubernare, ac seruare. Quæ ratio administrandi regni, atq; moderatio cum semper constans, æquabilisq; in senatu Sigismundi fuerit, mirum non est, si soli propemodum ex omnibus gentibus, ad hanc diem integri sumus, & si hac ista felicitatis parte Polonia, cæteras omnes prouincias antecellat, quarum nulla illi hac ista parte est par. Non Italia, quæ uarijs seditionibus regu cum plebelibertatem amisit, non Gallia, quæ sæpius fusa, atq; cæsa regem suu captiuum uidit. non Germania, quæ nunc studio nouarum rerum de libertate omni periclitatur. non Hungaria, misera atq; afflictæ, quam discors a rege senatus, puer uero rex funditus euertit. Non iam omnes oræ, atque exteræ genteis, ac nationes se hac parte nobiscum conferant, quas omnes aut bellum euertit, aut seditio afflixit. sola Polonia Dei summo beneficio atq; huius optimi regis sapientia, ac consilio consentientis senatus, cunctis nunc floret opibus, uiuit suis legibus: moribus etiam, ac institutis antiquis ueterem suam retinet dignitatem. nec propter aliam causam (ut iam dixi) nisi quod in ea & sapiens ipse regnabat rex, & reges ipsi (hoc est senatores) erant sapientes. Qui cum omnia diligenter prospicerent animo, rege in ipsa puppi Reip. sedente, ac clauum dirigente, nihil fortuna, neq; casus in rebus nostris ualuit, quæ si quid in rebus humanis ualent, ibi certe

ualent, ubi non recto consilio, sed precipiti temeritate aguntur, ac feruntur omnia, quare soli ex omnibus nunquam accusantur hoc rege fortunam Poloni: nunquam de casu sunt questi, omnia enim secundum Deum, & illius prouidentiam in Sigismundi, ac illius senatus sapientia tam domi, quam foris, tam pace quam bello, erant nobis reposita. Subegimus hoc rege gentes antea inimicissimas nobis, atque inuictas: nonnullas nobis adiuximus. eaque omnia incolumi regno, saluis legibus, ac integra libertate, hoc duce gessimus. domi etiam illo auctore, atque principe conuenientissime in summa beneuolentia publice uiuimus. subsidia belli, ac ornamenta pacis parata ab illo, relictaque habemus, ut quocumque oculi nostri inciderint, nihil desideret ex rebus omnibus, quae ad uitam tuto, ac tranquille degendam pertineant. est enim pax a Sigismundo constituta nobis: sunt opes: uigent literae, est fortis, atque sapiens senatus. restat etiam hic Augustus filius spes unica regni, atque tantae laudis, atque gloriae paternae haeres, qui ut ea tueatur, quae illi pater amplissima reliquit, hanc istam sapientiam patris assidue intuebitur: res ipsius gestas, consilia item, atque rationes omnes administrandi regni sibi proponet. quae nullam rem esse declarant, in munere regio positae, quae sapientia Sigismundi regis non comprehendatur.

Verum haec ista sapientia, quam summam fuisse in Sigismundo rege, multis argumentis perspicitis, & si per se ipsa summa sit, est enim oculus quidam mentis, quo a magnis, atque excellentibus uiris causae rerum expetendarum, fugiendarumque cernuntur. Tamen haec ista sapientia, nisi habeat iustitiam in administrando regno adiunctam, infirma est, rebus etiam humanis non multum sane proficua. Neque enim satis est ut causam uideas, qua stent, cadantque regni res, nisi etiam causis illis, aut retentis, aut remotis, aequabiliter, iuste, ac legitime in ipsa Repub. uersere: utque in primis cures, ut in tanta uarietate, rerumque humanarum conuersione, quam minimi motus in Repub. existant, quod si qui acciderint, ut sine detrimento communi accidant. Quod cum sine maximarum rerum usu uario, atque diuturno teneri non possit,

quis hac ista laude Sigismundo excellentior rex fuit? qui cum beneficio longissimæ ætatis, unum enim & octuagesimum annum agens decessit: cum etiã prudentiã singulari, atque diuina, ad eam iustitiæ laudem peruenerat, ut in sua Repub. nihil earum rerum esset omnium, e quibus discordiæ, seditiones, ac bella ciuilia existunt, quæ tum fiunt, cum uirtus exaquatur uitio: cum boni præmio, mali uero sua carerent poena. denique cum non pro dignitate, ac meritis cuiusque, sed pro regnantis libidine, alij plus, alij minus utuntur rebus communibus. Ex hac enim inæqualitate, ac intemperantia quadam, oriuntur in Repub. morbi illi insanabiles, quasi in corpore sano, atque integro. hinc enim existunt discordiæ, seditiones, ac bella ciuilia, cum ipsarum legum, atque hominum interitu. Et merito quidem, quid enim in ea Repub. salui, aut diuturni futurum speres, ubi uitium præcurrit uirtuti, ubi algent boni, latantur improbi, ubi dignitas cedit pecuniæ, uirtus generi, ingenium foecordia, atque negligentiæ? postremo ubi indignissimus quisque amatur, colitur, ornatur, ac ad amplissima quæque promouetur, summa cum desperatione bonorum: ruant necesse est in tali repub. ac intereant omnia, quamuis illa magna sint, atque præclara. Non agam pluribus Equites: neque exemplis utar Græcorum, ac Latinorum, & ipsorum etiam barbarorum, qui respub. suas potentes, ac florentes amiserunt. dum in illis nullus habet uirtuti honos, nulla poena uitio. Ex ipso enim Sigismundo omnium istarum rerum exempla sumi possunt. qui cum sapientiã illa magna, atque incredibili inæqualitatem ipsam uideret pestem, ac perniciem esse ciuitatis, ad eum finem dirigebat omnia, ut neminem eius Respub. cuius hic rex fuit poeniteret. qua cum æquabiliter illo rege uterentur omnes, non metuebat, ne qui uir bonus, atque fortis contemptus ab illo, ac neglectus, aut res nouas in regno moliretur: aut seditionem: bellumue ciuile spectaret. quod ibi necessario fit (ut iam diximus) ubi non æqualiter: neque iuste uiuitur. Quare ut remoueret a suo regno omnia hæc mala, atque incommoda, respub. ipsam omnibus ex æquo utendam.

ac fruendam proposuerat. ita tamen ut ratione, & boni ad il-
lam admissi: & mali inde pulsi esse uiderentur. Neq; enim in
Polonia improbitas, atq; indignitas desperatione frangeba-
tur unq; magis, quam Sigismundo rege, contra uero uirtus,
probitas, atq; dignitas hunc locum honoris, & gratiæ apud
Sigismundū habuit, ut cum genus ipsum illustre in claris ui-
ris adamasset, tamē ipsa uirtute sæpe posterius clarum duxit
genus: gradumq; ad honores amplissimos in sua Rep. uirtu-
tem uolebat esse, non genus. Dabis mihi hoc loco hanc ue-
niam Nicolae Vuolsci, ut tuo potissimum exemplo me uera
dicere probē. cum enim Equestri ortus esse patre, Sigismun-
doq; non generis neq; opum, sed uirtutis commendatione
esses cognitus, hunc tibi honorem ille habuit, ut te & gynæ-
cio clarissimæ, atq; pudicissimæ huius reginæ uxoris suæ præ-
ficeret: & ad te Sendomiriē. Castellatum cū multis pro-
uincijs deferret. Hoc ille diuino facto suo docuit, quā iustus
rex esset, cum tantum tuæ excellenti uirtuti fidei, ac integri-
tati tribueret, ut quo genere ortus esses, quærendum sibi nō
putaret. Quid uero tu Martine Sborovvski; parumne es tā
expertus, quam iustus hic rex erga te fuerit: cū tuæ spectabil-
simæ uirtutis durior aliquando conditio esset: cum enim uir-
tute, constātia, ac magnitudine animi inuidiam, calūniamq;
superares, & salutem Reip. libertatemq; communē tuæ obli-
tus maximo animo defenderes, tantum apud Sigismundum
ad extremum dignitate ualuisti, ut tua nimia (ut quidam pu-
tabant) in causa communi libertas, tibi ad hunc honoris, &
dignitatis gradum non obstaret, quem nunc in Rep. tenes.
quin uero etiam hæc ista bona, & animi & ingenij tui, in Ca-
lisieñ. hoc isto Castellatu tibi sunt apud Sigismundū suf-
fragata. Sed quid ego hos commemoro: cum externi homi-
nes ipsi, atq; aliunde orti tantum apud illum uirtute ualerēt,
ut illis non in regno tantum ipso, sed etiam in Sigismundi
senatu locus esset. Adest enim Seuerinus Bonerus, uir, Vuif-
semburgo quidē profectus: ita tamen ob uirtutem, ingenij,
industriamq; Sigismundo regi probatus, ut nihil illi obsta-
ret, ad honores huius regni, externū genus, cum enim fides,
ac industria

ac industria ipsius, in omnibus officijs, ac muneribus regni amplissimis fuisset cognita, illum Sigismundus, & salinatore fecit: & praefecturas madauit, ac in senatum introduxit. in quo ille maiestatem reipub. uestrae cum his seruaret, qui in hoc regno e uobis sunt orti. Et tamen apud Sigismundum caruit inuidia propterea Bonerus, quod alienigena esset, ac Germanus, non ciuis, neque Polonus, cum illo enim Sigismundus ob uirtutem ipsius praestantem, ac singularem communiuicauit hoc regnum, in quo nunc ille omnibus opibus fortunae, ingenij, ac dignitatis summa uestra uoluntate floret. Ad hunc modum Sigismundus praemijs in rep. propositis, optimi cuiuscumque uirtutem ad ipsam rempub. tuendam excitabat. Qua sane ratione tantum profecit, ut nullum tempus in hac repub. feracius fuerit uirtutum omnium. pro se enim quisque, tam pace, quam bello nitebatur, ut sub optimo rege, bonus ipse ciuis esset: & ne quis, amplissimis praemijs uirtuti propositis, ipse sibi ad laudem deesset. quare tanto studio ad uirtutem, & ad gloriam exarserat omnes, ut summi, medijs, ac infirmi ad summa contederent. testis enim hic est Ioannes Tarnouius, qui etsi genere clarissimo sit ortus, tamen ad res maximas, pro salute huius regni gerendas, honoribus amplissimis ab hoc rege inuitatus, tantum uirtute profecit, ut non solum nostros imperatores omnes, sed etiam illos ueteres externos Scipiones, Marios, ac Maximos bellica laude adaequaret. Quid uero hic Nicolaus Sienia uyski, Belsensis Palatinus: qui praemijs a Sigismundo excitatus, cum Alexandro, ac Procopio fratribus, sic rem militarem in Russia hoc rege administrabant, ut eorum opera Russia illa afflictata, ac anniuersario hoste pene deleta, requiescat nunc, ac nouis colonijs solitudines suas compleat, atque instauret: ita ut post hominum memoriam cultior Russia nunc fuerit, quam est nunc Sienia uiorum, & aliorum fortium uirorum opera: quorum uirtute ad hanc rem Russia stetit. Quae cum assiduis hostibus esset exposita, fortissimorum uirorum praesidio eam Sigismundus muniendam sibi putabat: eiusque prouinciae magistratus, his potissimum mandabat, quorum animo, ac uirtute confi-

debat. ueluti nuper paulo ante, quam esset mortuus, Podolse
Palatinatū ad Ioānem Mielecium detulit uirum fortem, ac
genere, ingenio, opibusq; præstantem. Prætereo alios mul-
tos fortes, ac claros uiros, quorum uirtutem Sigismūsus ad-
res maximas iustitia sua excitauit: beneficijs auxit, præmijs
uero confirmauit. Est hæc diuina summi illius uiri, ac iustis-
simi laus. qui cum amplissimo, ac copiosissimo regno potire-
tur, illius omnes copias, atq; opes, nō suæ priuatæ libidinis,
neq; compēdij sui putauit esse, sed eius reipub. cuius rex fuit.
quare quicquid positum erat, aut in honoribus reip. aut in
uectigalibus ipsius regis, earum rerum omnium dispensato-
rem ille se esse putabat, nō possessorem, neq; dominum. quo-
etiam fiebat, ut hæc cōmunicaret omnia cum uiris fortibus,
ac de reipub. benemeritis: ita ut cuiusq; dignitas, ac meritum
postulabat. summas opes regum esse ratus copiam honorū
uīrorum, atq; fortium. quorum uirtus ibi iaceret semper, ubi
nullus ei haberetur honos. Quare cum Sigismundus gra-
tus esset erga optimi cuiusq; uirtutem, cōmouit præmijs pro-
positis studia hominum, non solum summorum, sed etiam me-
diocriū, atq; infimorū. pro se enim quisq; hoc rege excelle-
re in Polonia studebat, nemo erat qui aliquid nō afferret in
medium, quo regi suo operam, ac industriā probaret. Artifi-
ces ipsi medijs fidius, ac omne genus mechanicum, commo-
tis studijs, artes suas diligentius hoc rege coluerunt: cum ui-
derent operas quoq; suas placere regi. itaq; tanta copia opti-
morum opificum, atq; artificum hoc rege fuit, ut Phidias illi
ueteres, atq; Policleti, et Apelles reuixisse in Polonia uiderē-
tur: qui pingendi, sãgendi, ac dolandi arte, illorum ueterum
artificum gloriam adæquarent. quorum cum multa extēt in
hoc regno opera pulchra, atque uisenda: tamen huius unius-
arcis opus uincit, ac superat omnia: quam ille præstantissimo-
rum artificum opera a fundamentis extruxit, ac Cracouiam
hoc isto præsidio muniuit, tanto sumptu, ac opere, ut nō ho-
minum, sed deorū immortalium sedes arx ista esse uideatur.
Quid uero Basilica huic templo adificata, paruū ne accessioe
sui, huic ædi Venceslai decorem, dignitatēq; attulit: in qua

& pictorū operē, & sculptorū ac fabrorū singularia & magnifica uisunt, quā Basilicā ille & religione summi Dei cōsecrauit, & omnibus ornamentis, ut uidetis illustrauit, corporiq; suo tabernaculū hanc esse uoluit: in qua illud, quasi quodam regio itinere defessum, nō minus longo, quā molesto, postremum requiesceret, ac supremam mundi diem expectaret.

Quanta hęc Sigismundi iustitia fuerit, quā potens, quā magnifica, quā clara apud Deum, quam nota, & probata apud homines: qui distribuēdis æqualiter præmijs, ac muneribus regni, in mutuā pacē ac beneuolentiā suos tenuit: & ad uirtutem bonos, uiros, cupiditate rerum optimarum incendit, ac in contrariū genere hominū hoc ipso modo, firmabat rationes honorū. Nihil enim apud illum cōtemptius, nihil neglectius, nihil uilius improbis fuit. ut ex hac ista ratione, boni, præmia suæ uirtuti seruari a bono rege scirent. mali uero, nihil præter contemptum ferrent, atq; pœnam. ita ille honores omnes solis bonis, ac fortibus uiris debere se putabat. quibus cum improbis etiam communicatis, boni in officio dolore redderentur remissiores, improbi uero nihilo illis ipsis honoribus fierent meliores. Quare cum præmium, & pœnam æquabiliter dispartiret, seseque ipse sanctissime gereret, uirtutes præmijs, uitia contra pœnis affecit. Cuius rei ceteri multa extent exempla, tamen haud scio an aliud sit clarius illo, & ad faciendam cum in re militari, tum in omni uita fidem accommodatius: Cum Raduankouium centurionem ob Ornetæ Prussico bello proditorem, infamia publico iudicio notauit: militesque nostros huius calamitate, ac ignominia docuit, ut pugnare potius, quam fugere: mori, quam fallere uellent. Hisce artibus Sigismundus, cum suos ciues bene uiuere, ac iuste agere docuisset, facile illam quoque iustitiæ partem, quæ legibus traditur absoluit. Cuius hęc summa apud Sigismundum fuit, ut conuenienter in hac societate nostra uiueremus. ad hunc ille finem, omnes leges suas retulit, quibus pax inter nos, cum summa beneuolentiā constaret. Quas leges, si inspicias, tanquam in aliquo speculo omnes sensus Sigismundi,

ac rationes expressas uidebis . nullam in his tyrannicam mentem, nullam utilitatem ipsius propriam reperies; uestræ libertatis Equites: uestræ dignitatis: uestræ maiestatis sunt illæ leges: quæ in Polonia solæ regnant: ac ex equo uobis, & Sigismundo regi uestro imperabant. Neq; enim solutus est rex legibus apud uos: Nō quod illi utile, id iustum uobis, Nō quod lubet, id illi licet. Romanæ seruitutis sunt ista carmina, quæ laudat nemo, nisi seruus sit, aut Italus: qui quidē ut certius seruiret, scholas etiā sibi (si dñs placet) condidit: doctoresq; legum fecit, a quibus nil nisi seruire disceret. qui doctores inq; legum harum istarū seruilium, transcensis Alpibus uenerunt etiam cum talibus præceptis ad uos: quos hic passim iam uagari uidetis, cū hoc isto dñs irato supercilio, ac pessimo libertatis uestræ exemplo: quos uos, id quod facitis contemnere debetis Equites: & tanquā contagionem quandā, hanc istam Neronianam scholam fugere: regnoq; uestro pellere. ne istæ immundæ pecudes, inficiant puros institutæ uestræ fonteis, e quibus Sigismundus hauriebat leges uestras, quibus cōmuniter uobiscum uiueret. quarum legū ille lingua, non rex: interpret, non autor: patronus, non dominus fuit. quas etiam ferebat autore senatu uolentibus, ac iubentibus uobis. In qua sane ratione cū summa moderatione, atq; æquitate animi fuisset, omnes illos ueteres Solonas, Lycurgos, atq; Cretas legumlatores uicisse mihi uidetur. nā illi seorsim a populo leges ferebant: hic uero nullam absq; senatus autoritate, ac scito uestro cōmuni legem tulit. illorum leges libidini populari, sæpe seruibant: Sigismūdi uero nulli rei seruiunt, nisi utilitati cōmuni, ac uestræ libertati. Illorū legum nimia licentia tyrānidem in ciuitatibus pariebat, nostra uero legum disciplina, nulli rei magis quā tyrannidi est aduersa. Quid ita? quia apud leges nostras rerum, & criminum, nō personarum, neq; dignitatum ratio est. non quærebatur in Sigismundi iudicio Archiepiscopus ne, an Palatinus, Episcopus, an Castellanus, nobilis, an ignobilis, peregrinus, an ciuis reus esset. sed remota dignitate omni reorum ipsorum, de re ipsa iudicium fiebat: in quo nocentes pœna

legitima afficiebantur: innocētes uero ex lege absoluebātur. Iam, quāta ipsius Sigismūdi maiestas in iudicijs publicis fuerit: quæ animi æquitas: qui modus: recordamini Equites, & illam personam illius regis in iudicio præsidētis uobiscū cogitate: in qua expressa facies rei pub. uestræ cernebatur. statur erectus, ac celsus: latī, ac patentes humerī: facies rotunda, rubentes genæ, oculi grandes, ac stabiles. minax superciliū, nasus ipse grypus, ac aquilinus, summo rege dignus. ut non Casimiri regis, sed Iouis filius uideretur iudicio præsidere. sic omnia ad imperium erant in illo rege nata, uultus, intuitus, uox, latera, silentium postremo ipsum. In iudicio nunquā audiebatur nisi cum oportebat: minus etiā nōnunquā, quam oportebat. nutu plura, uerbis pauca conficiebat. tantaq; moderatione linguæ, ac continentia sermonis fuit, ut illius, in summo imperio, nemo unquā uerbum ullum asperius audierit. Quare cum tanta iustitiā, ac tanta moderatione in cōtrouersijs dijudicandis fuisset, æquos, placatosq; reos a se dimittebat: non solum eos, secundum quos iudicabat: sed etiā eos, quos contra statuebat. & cum gratiæ causa in iudicio nihil faceret, grata tamen essent omnia, quæ faciebat. ita seueritati illius, res maxime distans miscebatur comitas. sed ita tamen, ut neq; comitas, impediretur seueritate, neq; seueritas, comitate leuior fieret. Hac fama admirabili uirtutum incredibilium, cum solus ille rex, solus iustus, solus sapiens, non domi tantum, sed etiā foris uideretur, tanta ueneratione propter summam iustitiam apud omnes gētes fuit, ut iustitiæ illius fama impulsī Bohemi primum. deinde Hungari, Ludouico rege apud Mohacium a Turcis interfecto, huic ultro duo maxima regna offerrent, quæ ille tamen nō accepit cum reprehensione multorum, eorum præsertim, qui non perspiciunt, ac multo etiā minus intelligunt, quantū ipsius regni sit opus. quod cum alta sapientia Sigismūdus cognitum, perspectumq; haberet, regna illa remisit Hungaris, ac Bohemis. ipse Sarmatīa contētus fuit. sufficere sibi hanc materiam ratus, in qua omnē uim ingenij, ac uirtutis suæ ostenderet: tanta fuit opinio ipsius excellētis iustitiæ apud omnes,

ranta etiam illius moderatio. Quid uero illud cum Ioannes,
& Ferdinandus reges summis inimicitijs incensum arbitrum
hunc de Hungariæ regno ceperunt, parumne ex eo liquet;
quanta existimatio ne hic rex apud omnes fuerit; quam san-
ctissimam esse reges illi putabant: ita, ut arbitrio illius non
solum regna ipsa, de quibus ambigebant, sed etiam digni-
tatem suam regiam committerent, id iustissimum fore rati,
quod a Sigismundo probatum, decretumque fuisset. Præterea
alia infinita domi, & foris ipsius excellentis uirtutis, atque ius-
titia documenta, quæ ille uiuus constituit ad memoriam re-
gni sui sempiternam. Et quoniam præcipua pars iustitiæ est
pietas ipsa, parumne hac quoque iustitiæ parte excelluit: cum
religionem illam patriam, atque uitam, caeremonias item omnes
sanctissimas, tanta ueneratione coleret, ut nihil illis melius,
nihil religiosius esset ne in monasterijs ipsis quidem, non in
his, quæ nunc sunt, sed in illis, quæ olim fuerunt, fide enim
in Deum erat summa, hominem peccatorem se confitebatur
esse palam, nusquam spem ueniæ, nisi in solo Christo habe-
bat. benignus in omnes, pius, clemens, ac munificus fuit. In
Ecclesia uero, ne quid nouaretur, neue ipsius religionis ulli
in re fieret commutatio, tanto studio curauit, ut in minimis
etiam rebus, quæ uix censeas, diligentissimus fuerit. Vos hoc
loco appello sanctissimi sacerdotes, qui cælesti nunc pro illo
sacrificium facitis. ecquis uestrum diligentior omnibus reli-
gionibus, atque caeremonijs conseruandis hoc rege fuit: quo-
ties ille uos admonuit, si quid a uobis non rite factum: aut
quid de statuto sacrificio fuerat a uobis prætermisum: can-
delam ipsam caream, mediusfidius, ut maiora prætermittam,
non sicut loco stantem, aduertebat: aut si ea sacro deesset, uos
admonebat, neque uero id ille faciebat curiosus in uestro mu-
nere, sed quod minimis hisce rebus, aut sublati, aut inter-
missi, religionem ipsam intermitti, ac sensim tolli putabat.
de qua ne ulla diminutio fieret non solum præmijs, sed etiam
pœnis in seditiosos editis prouidit. Gedaneum enim ciues res
nouas, atque perniciosas, non in repub. tantum, sed etiam in
religione molientes supplicio affectit. summa tamen mode-

ratione, ac æquitate. paucorum enim pœna contentus fuit, ad salutem reliquorum. ita ille cum fundamentum omnis reipub. religionem ipsam sciret esse, & cum sibi multorum exemplis, ac litteris suaderet, mutata religione, mutari regna, summa religione ipse fuit, & ut ceteri quoq; essent curauit. Ad quam colendam, ac retinendam, ut expeditior ipse esset, multis exercitationibus se comparabat. summa enim abstinentia ieiunabat, dies festos celebrabat: nunquã publice quicquã agebat, priusquã sacrificasset, sacroq; interfuisset, Verbum Dei diligenter in concionibus audiebat: ac iuxta illud uiuebat. sobrius in omni uita rex fuit, nunq; ebrius est uisus, nunquã uino, aut amore insolens, ac intemperans. ad hunc modum ille, cum summa moderatione uictus, fuisset paratus semper erat ad regium illud opus, atque munus. in quo exercendo carebat furore illo, qui ex intemperantia cibi, atq; uini ducitur. quo remoto summa fuit humanitate, ac incredibili religione ad ultimum usq; spiritum. ita, ut etiam animam ipsam agens, hunc istum Vicum monachum de Dominici familia, sacrificantem diligenter audiret, ad singula uerba passionis Christi Dei nostri, suspirando, ingemiscendo, ac flebiliter precando, quo Deus ipse peccatorum ipsius immemor, beneficio autem Christi in illũ, & in omnes memor, clemens, ac propitius illum ad illas beatorum sedes reciperet, ad quas Iesus Christus dominus, & Deus noster ante illum precesserat. O fidem ueram, & dignam cur isti ignes luceant, qui quidem signa sunt, atq; notæ illius ignis intimi, quo fides ipsius ardebat in Deum: charitas autem ipsa sese effundebat in proximum. hoc ergo isto diuino igne, atque recondito, semel in baptismo suscepto, cum ille arderet in omni uita, nullaq; perfidia illum uiolaret, recte hæc ista lumina, atque ignes, incensaq; faces præferuntur nunc illi mortuo, quod fidem Deo seruarit integram: charitatem autem proximo ad ultimum spiritum. quem cum iam reddiderit Deo, ex hac turba, & colluione, tanquam ex hospicio, non tanquam ex domo, in illud animorum concilium, cœtumque profectus est; ubi nunc cum fideli

Abraham, Isaac, atq; Jacob accumbit: colloquitur cum Dauid, uiuit cum Iosia iustissimo, atq; religiosissimo rege: auos suos, fratres, ac parentes, reges uelros recognoscit. Hunc totum iam complectitur cœlum: hunc obujs vnis excipiunt omnes beatorum animæ: ac illius conspectu lætantur: ab Aquilonisq; partibus aduenisse gaudent regē, iustitia, ac pietate insignem, socium fœlicitatis suę, atq; immortalitatis participantē. quo nemo uir melior apud nos natus est: nemo pietate præstantior: Nunc ille uos ex alto intuens Equites a Deo Opt. Max. precat, ut uos fœlices, ac saluos uelit esse, uestrūq; hoc regnum conseruet, quod ille summa sapientia, ac singulari iustitia uiuus rex, ac omnibus legibus, præsidijq; ornauit, atq; instruxit, summaq; in illo tuendo, conseruādoq; animi magnitudine, fortitudineq; fuit. De qua ego breuiter dicam. fuit enim hoc tertium, quod in summo rege inesse oportere diximus. Neq; enim satis est sapientem, ac iustum domi esse regem, nisi etiam is regnum saluum præstet, & ab omni externa ui defendat, qualem utiq; Sigismundum fuisse constat. Qui quo die rex a uobis est factus, motus domestici illū, deinde externi cum maximo nouarum rerum metu exceperunt. Recordamini enim Equites, qui motus ille in Lituaniā, qui timor fuerit: cum Michael Gliniski homo eius gentis potentissimus, atq; seditiosissimus, mortuo Alexandro rege, principatū Lituanię peteret, ad quā illi rem cum & animus nō deesset, & copia, tamen is Sigismundi primum nomine, deinde cōspectu fractus, debilitatusq; arma posuit: pacemq; supplex petijt: ac postremo in illius fide fuit. mansisset autem utinam in sentētia, nunq; tantis cladibus, tantoq; hominum interitu Lituaniā cū Moschouia commisisset. Cum enim Michael Gliniski moliri multa occulte in Lituaniā nunquā desisset, a Ioanneq; Zabreliński marscalco Lituanię, appetiti principatus reus fieret, non cogitabat quomodo se regi purgaret, de quo arguebatur: sed quomodo accusatorē suū, primo quoq; tempore e uita tolleret. itaq; oblitus clementię regię, quā primo statim Sigismundi in Lituaniā aduentu, incredibilem erat expertus: iustitię etiam huius istius regis

immemor

Immemor, in qua etiam nocenti per fugium esse poterat, nihilque ratione harum rerum omnium habita, multa nocte Ioannem Zabressinskium aggreditur, & quiescentem iam, ac nihil tale cogitantem inualit, ac domi suae hominem nobilissimum occidit. Magnum crimen, scelus ingens, uis non ferenda, cuius ille magnitudine perterritus, ut scelus scelere cumularet, ad Basilium Moschum profugit, illumque ad inferendum bellum patriae sollicitare cepit, facileque sua sponte ad id iam parato Basilio persuasit, ut cum Maximiliano Cesare foedus faceret: ab eoque futuri belli subsidium contra Sigismundum peteret. nihil propius est factum, quam ut Maximilianus immemor, tum nominis, ac generis sui omnibus suis copijs ad inferendum bellum Sigismundo Basilium iuaret. quod iam apparatu rerum omnium a Basilio erat gestum, ut neque maiori contentione, neque maioribus copijs inter Lituanos, & Moschos unquam certatum fuisset. Hic Sigismundus, etsi eodem tempore alijs quoque bellis Scythicis, Vualachicis, atque Turcicis districtus esset, tanta tamen animi magnitudine in bello Moschico suscipiendo fuit, ut nullum aliud bellum gerere uideretur. non terruit illum Maximiliani Caesaris insperatum cum Moscho foedus, non copiae ab illo suppeditatae gerendi belli, non ipsius Basilij exercitus ante hanc diem inuictus: incredibili enim celeritate exercitu ex Lituania collecto, militibus etiam ex Polonia accersitis, magno animo aduersus hostem contendit, ac Boristene amne superato, cum hoste acerrime confluxit, quem memorabili pugna deuicit, non in praesens tantum, sed etiam in posterum: nam eo prelio uidetur omnes uires concidisse Moschorum, quae antehac graues Lituaniae, ac inuictae uidebantur esse, & quae ante illam cladem tantae fuerunt, ut Moschi praese ceteros mortales omnes contemnerent. Quibus deuictis tanta gratulatio omnium est subsequuta, ut etiam Romae a Leone Decimo supplicatio Sigismundi nomine decerneretur, singulari genere uerborum, & numero dierum. cum enim in Leonis senatu Nicolaus Vuolski legatus hic Sendomiriens. Castellanus exposuisset, & genus hostium, & uictoriae modum,

res digna patribus illis est uisa, publica ipsius urbis Romæ gratulatione, ac supplicatione singulari. supplicatum itaque fuit: totaque urbe dies festi, atque ludii eius uictoriæ nomine fuerant instituti, dolente, ac mœrente Maximiliano Cæsare: qui captiuos etiam ipsos, per hunc istum Nicolaum Vuolski Leonii missos, intercepti: in Moschouiamque contra ius gentium remisit. his uictorijs, atque triumphis initia regni sui Sigismundus consecrauit, docuitque se eum regem esse, qui et domi regnum legibus tenere, & foris armis tueri posset. Neque uero hoc bello tantum illius animi uis extitit incredibilis, sed multis etiam alijs bellis grauibus, ac difficilibus. nam cum uix a Moschico bello respirasset, Scythiam magnis copijs, Russiam prouinciam ferro, atque igne uastantem, incredibili uirtute ad Vuisniouicium superauit: illaque pugna, primus regum omnium, Scythas docuit, pacem bello meliorem esse. Quid autem Vualachia ipsa, Turcicis exercitibus contra Sigismundum munita, atque instructa, cum huic regno periculossime immineret, nonne ad Obertinum postremo ab hoc rege deuicta, poenas temeritatis suæ dedit, uestroque imperio, hoc ipso Ioanne Tarnouio duce parere est coacta. Iam uero Moschouia, cum iterum fractas illas uires suas, ac desperatas repeteret, bellumque maximum pararet, non ab hoc Sigismundo iterum deuicta bello maximo, funditus corruit: ad quod bellum gerendum Sigismundus, hunc istum Tarnouium imperatorem, ad conseruandum hoc regnum natum, miserat: qui capto, atque euerso Starodobo, ingenti hominum strage Moschos in perpetuum deuicisse iam uidetur. Præterea alia bella uaria, atque infinita, quæ Sigismundus gessit: non libidine regnandi, neque studio gloriæ incensus, sed amore religionis Christianæ conseruandæ. cum enim Polonia: regnum Aquilonem uersus ultimum sit regnorum omnium, gæteis finitimas habet inimicissimas partim Christiano, partim uero Romano nomine. Quare Sigismundus cum his assidue bellum gessit, non ut finitimarum rerum potiretur, sed ut religionem Christianam contra Scythas, atque Turcas: Romanae uero sedis nomen, contra Moschos, atque

Vualachos tueretur: quod hæ gentes huic sedi, hoc isto dis-
sidio Græcorum cum latinis, sint omnium inimicissimæ. So-
lus ergo Christianorum regum omnium Sigismundus, non
pro augendo, sed pro retinendo regno: non pro sua libidi-
ne, sed pro Christiana religione bellum cum tota Asia gessit:
Cuius Asiæ opes cum magnis, ac insperatis uictorijs cresce-
re in dies uideret, seq; præ cæteris periculis illis proximum
esse sciret: Christianos autem principes mutuis bellis disside-
re uideret, prouidendum sibi, regnoq; suo putauit. Quapro-
pter summa ope est conatus Christianos principes in mutuã
gratiam reducere, illorum concordia, ac conspiratione suas
opes, atq; rationes contra Turcarũ tyrãnũ firmare: ut minus
potẽs, minusq; formidabilis tyrãnus ille uobis esset. quapro-
pter & Maximilianum Cæsarem reconciliata iam gratia
Viennam adierat, cuius etiam hortatu Vuladislaus frater
Hungariæ rex, cum Ludouico filio, eo quoq; uenerat. quo
in conuentu summorum regum, ille ostẽdit, docuit, monuit;
Turcarum opes tantas esse, ut ab uno Christiano rege supe-
rari non possint: in concordia, ac mutua pace spem esse, sine
qua nihil esset Christianis salui. itaque Sigismundo autore,
atq; duce iacta erant Viennæ fundamenta communis auxi-
lij, quæ tamen sorte quadam, rebus nostris aduersa, non diu
manserunt. Nam & Maximilianus, & Vuladislaus uita fun-
cti, ambo spem Sigismundi fefellerunt. Non cessauit tamen
Sigismundus agere, & facere omnia quo potentia Turca-
rum occurreret. quare auxilia undique contrahebat: cum fi-
nitimis fœdus & amicitias iungebat. neq; uero his solis con-
tentus fuit, sed etiam cum sciret Neapolim, atque omnem
illam oram Apuliæ, societate Turcici belli cum Polonia
coniungi, amicitiam Italiæ expetiuit: hancque Bonam re-
ginam ex Sfortia familia, clarissima, atque totius Italiæ
nobilissima, ducem Bari in matrimonium accepit. ut hoc
ceu quodam illustri, ac sancto pignore, socium se belli,
ac periculorum omnium Italis profiteretur esse. uerum
cum hac ista spe finitimorum, ac externorum auxilio-
rum frustra penderet, solusque sæpius cum summo rerum

suarum discrimine cum Turcarum ducibus confligeret, de regnoque suo iam plane dimicaret, foedus ad extremum cum Solimanno fecit. Quid uero illi aliud faciendum fuit? solus erat, opem ferebat nemo, spes ipsa restabat. nusquam regnum porro suum uidebat omnibus Turcicis bellis, ac periculis esse propositum. quid tandem quaeso est, quod quis Sigismundum huius istius foederis nomine reprehendat? cum uideat unum e duobus illi fuisse necesse, ut aut regnum suum in postremum discrimen adduceret, aut foedus cum Turca faceret, quod tamen ille non foedus potius, quam inducias sibi putabat datas esse, parandi belli, nouerat enim ille a Turcarum tyranno, non fide, neque religione, sed occasione, atque tempore foedera ponderari. Quare, & si ille foedus illud sanctissimum esse ducebat: tamen, quod nihil huic hosti crederet, inter foedus illud rationes suas summo studio futuro bello parabat, ut si quando illi necessario cum Turca belligerandum esset, ut eo paratior, instructiorque in aciem contra illum prodiret, meminerat saepius se conflixisse cum hoste summo cum periculo, Ludouicum etiam regem, nepotem ex fratre suum, uiderat uitam, & regnum profudisse, cum incertorum auxiliorum spe, bellum Turcicum mallet, quam foedus. cuius consilia nuncque probabat, Sigismundus, summoque studio a bello illum reuocabat, ostentabat illi Rhodum, atque Com nobilissimas insulas consimili spe periisse, docebat, Carolum Caesarem impeditum esse bello Gallico, atque Italico, Ferdinandum autem rusticano: Germaniam etiam totam, religionis, controversia dissidentem commemorabat, nusquam sperare superesse, praestare foedus facere, quam bellum incertum gerere: cuius, fidelissimis consilijs cum Ludouicus non obediret, uitam simul cum regno amisit. Qua in re Sigismundus, quam sapiens, rex, atque fortis fuerit ostendit: qui rempublicam, tanquam in alto nauim pro ratione tempestatum, & locorum, & temporum dirigendam esse ducebat, ut quid tempus reipublicae, poscat, aut quid uetet, in primis sapienti regi sit prouidendum. Interea tamen Sigismundus quoad uixit, cum bellis mutuis Christianorum arderent res, ille non quieuit, sed

affiduis bellis, pacem regno suo quæsiuit. nunquam quens
bello lacesiuit, nunquã nisi lacesitus bellum gessit. propte-
rea etiam (credo) uictor semper exitit, singularisq; illa huic
uni concessa erat gloria, quod hic solus regũ omnium in Po-
lonia nunquam uictus fuit. Nisi forte quis illam acceptam ca-
lamitatem apud Socalium bello Scythico huic adnumeret;
quæ temeritate ducum, absente rege, bello commisso a Scy-
this accepta fuit, quam tamen calamitatem, ille postea infini-
ta hostium cæde compensauit. Sic ille cum nihil temere, ni-
hil abiecte, neq; demisse, sed summo consilio, magno, & inui-
cto animo cuncta gereret, facile fuit inuictus. res etiam no-
stras cum armis uix posset, foedere a Solimanno uindicauit,
quas ille, aut perpetua pace cum hoc hoste sanciuit; aut, si bel-
ligerandum nobis erit, paratiores, instructioresq; aduersus
Turcarum opes reddidit.

Reliquum est ut de clemẽtia ipsius pauca dicamus, sine qua,
& sapientia nihil prodest regibus, & iustitia etiam obest, &
fortitudo ipsa nocentior sit suis, quam alienis nisi ipsius cle-
mentia moderatione temperetur. Hæc enim ferocem animũ
regis, ferum, & indomitum contra regni hostes, emollit suis,
mansuetumq; ac benignum reddit. ut hac ista uirtute rex ho-
stem, ab amico, peregrinũ, a ciue, innocentem, a reo discernat.
reis etiam ipsis fragilitatis, ac imprudentia in hac eadem uir-
tute apud regem per fugium est. hæc ista uirtus in consiliis, in
iudiciis, in bellis regum uersetur. necesse est, si reges non tyrã-
ni illi uolunt perhiberi. hic enim regia cellitudinis ornatus
est: hæc illorum commendationis est summa, hæc sola, atque
unica ad immortalitatem illis restat uia. denique ex hac ista
excellenti, & plane regia uirtute nascitur suauissima regum
iporum memoria: gratumq; ac iucundum illorum uersatur
apud suos desiderium. Vnde enim sunt uestræ istæ lachry-
mæ? unde hæc est misericordia, quam nunc uos præstatis
mortuo? eblandita credo, hæc sunt a uobis spe ulla commo-
dorum uestrorum, & non potius expressa uestigia mœroris.
uestri recordatione illius optimi atq; clementissimi uiri? qui
benignus in bonos, mitis in reos, indulgens in omnes fuit.

nunquam ille arrisit uicio, nunquam detraxit uirtuti, nunquam blandiens parti se dedit alicui, sed cum rem ipsam sequeretur, hoc unum propositum illi fuit, ne qua in re aberraret a uero. tanta æquitate, ac clementia, ut rerum ipsarum, ac criminum magnitudinem, cum reorum infirmitate conferret. uirtutem etiam ipsam, atque innocentiam ne approbatione insolesceret, aut dissimulatione, aut leui reprehensione temperabat. Iam uero ipsas parteis magnis saepe odijs incensas, summa grauitate, ac æquabili erga utraq; uoluntate audiebat. possem hoc loco magnas inimicitias clarissimorum uirorum commemorare ex reipub. causa susceptas, nisi & uos meminisse scirem, & ipse præterire hanc istam ignominiam uellem: ne commemorando notare uidear autores ipsos. dabo hoc ergo illorum autoritati: ab hisq; uobiscum una petam, ut communis salutis causa remittant animos, æquosq;, ac placatos retineant huius istius exemplo regis: qui cum rex esset, possetque delinquentem coercere, æquus tamen utriq; fuit, monereq;, ac hortari, interdum etiam rogare ad pacem suos maluit, quam lege, uel aut minis impellere. Ferebat enim æquo animo omnes, in liberaq; reipub. non solum animum, sed etiam odium liberum esse debere duxit. hanc libertatem ille liberorum populorum cum summam esse sciret, ut uidelicet, & amoris, & odij par sit apud ciues ratio, ipse quoq; odia multorum in reipub. pertulit. si tamẽ odium est dicenda libera ex postulatio subditi cum rege. cum enim benignitas ipsius, atq; clementia nimia quibusdam, aut etiam nonnullis in rebus remissior uideretur, reprehendi se palam in senatu patiebatur: sententias in se dictas patienter ferebat, et eas æquissimo animo refellebat, aut illis cedebat, & secundum illas, quod admittebat, corripiebat. Iam uero in comitijs ipsis, nullius regis in Polonia aures uobis, ac uestris legatis benignius unquam patebant. attente perorantes uestros legatos audiebat: postulata uestra clementer accipiebat, stulticiam multorum saepe, ac intemperantiam perferebat. nunquam ille aspero uerbo, aut immodestius misso excaduit, nunquam iracundia exiuit. quã ille cum omnibus uirtutibus continentia, grauitatis, iusti-

tia, ac humanitatis a se remouisset, facilis in rebus cognoscē-
dis, in hominibus audiendis, admittendisq; fuit. Quanto. n.
motu, quanta contentione illa ad Leopolum Valachico bel-
lo pro uestra libertate cum hoc rege egistis? cum quaedam
non legitime fieri, quaedam etiam negligi ab illo uobis ui-
derentur. quæ tum grauitas, quæ animi æquitas, qui modus,
quæ patientia huius regis, quæ uestra libertas actionis tum
fuit? Et tamen cum iuste fortasse nonnullis irasci posset, ne-
minem uestrum ne asperiori quidem uerbo propterea appel-
lauit, ita, ut etiam illius ipsius actionis autores, atq; duces ma-
ximis affecerit propterea p̄m̄ijs. ueluti hos duos fortissimos,
ac coniunctissimos fratres Petrum, ac Martinū Zborouios,
quorum in rep. singularē fidem, obseruantiam uero erga se
summam cum esset expertus, utrunq; honore senatorio affe-
cit. Quorum exemplo ille ad tuendā rempub. causamq; cō-
munem agendā multos fortes uiros, ac industrios ex ordine
uestro excitauit. ueluti hos duos summa spe, ac uirtute in cau-
sa cōmuni cognitos, Petrum Boratinkī Rutenū, & hunc
Stanislaū Podlodouyski ex Sendomiriē. municipio Equi-
tē. qui cum in comitijs nuper Piotrkouia habitis, quæ po-
strema Sigismundo fuerunt, grauiorem causam reip. susce-
pissent, quam ut utriusq; ætas pati uideretur, sicutamen a Si-
gismundo auditi sunt, ut etiam Stanislaum Podlodouyski
de libertate uestra liberius differentem, lachrymans audiret.
et cum hic, Sigismundum in Polonia non imperatorē, sed re-
gē esse diceret, legibusq; illum certis regnare oportere, sum-
ma cum libertate oratiōis differeret, annuit ille, ipsosq; uultu
ac intuitu significauit, se quoq; non imperatorem uelle esse
sed regem, Quirum omnium litteris, sermonibus, ac moni-
mentis celebrandum, & dignum, qui non dico homines, sed
deos ipsos regeret. non illius tum maiestas, auertit illi a di-
cente Podlodouio oculos: non aures illi clausit regia po-
testatis conscientia, immo uero uidit, audiuit, ac sum-
mo studio audienda sibi ea putauit, quæ libere de repu-
blica a Podlodouio dicebantur. Dixisses hæc in Nero-
nis senatu: P O D L O D O U I A: aut alicuius regis Itali, aures

hac ista libertatis uoce appetisses. postremū illo in loco (mihi crede) constitisses, ac ultimā uox tibi illa fuisset. quæ tamē ipsa grata Sigismundo fuit, iucunda nobis, gloriosa uero nunc est ipsi tibi.

Summa hæc est clementiæ laus Equites Sigismundi regis, et haud scio an omnium maxima, in libera rep. liberas uelle uersari hominum uoces, liberas sententiās, denique, liberas expostulationes, monitiones, ac reprehensiones ferre. quæ, qui rex non fert, aut in rep. non probat, non rex, sed immanis est tyrānus, qui ut homines liberos in ciuitate non fert, ita neq; linguas liberas ferre potest. Nec iniuria, tyrannus enim ipse uiuit cum omnium inuidiā, iniuste, ac impie, sine fide, sine amore, sine ullo beneuolentiæ uinculo, ut merito fidat nulli, credat nemini, nulli religioni, nulli legi pareat. At Sigismundus contra, omnium, qui unquam fuerunt, rex mitissimus, atq; clementissimus, cum meminisset liberi populi regem se esse, certa religione, ac certa fide regnantem uobiscum, non ut cum seruis, sed cum liberis, non cum subditis, sed cum socijs, atq; amicis, summa beneuolentiā in hac repub. uiuendū sibi esse duxit. ut ex æquo & audiret suos, & audiretur a suis. Quare, ita ille nobiscum uixit, ut non tantum aures illius, sed ipsius etiam uitæ priuatæ recessus nobis paterent. Aperta stabant illius cubicula, patebant atria, peruia erant nobis illius penetralia. nunq; excludebamur, nisi cum erat necesse. admittebamur, astabamus, audiebamur, liberæ querimonie de aliorum iniuriis apud eum nobis erant, ac qualibet de re facilis aditus, ac pene assiduus cum illo conuictus nobis fuit. ut non solum mens, sed oculi etiam nostri libere in uita, ac in omnibus cubiculis ipsius uersarentur, in quibus nullos mores tyrannicos, nullas contra libertatem nostram machinationes, nullum regni dedecus, nullam turpitudinem, nullam deniq; intemperantiam cernebamus. omnia erant in illius integerrima uita, honesta: in cubiculis uero, decora, ac cum summa regia dignitate, atque uestra libertate cōiuncta. Iam uero quoties progrediebatur e thalamo, in publicumq; se, ac in turbā dabat, quanta tū dij immortales oris illius dignitas,

quæ

quæ maiestas, qui hominis illius habitus, qui incessus, qui comitatus fuit: quam aptus: quam concinnus: quam grauis: quam cultus: quãq; summo rege dignus. Quibus rebus cum in animos hominum influeret, ac mentes omnium hac tanta maiestate occuparet, non timuit uenena, non insidias, non conspirationes ullas uerebatur. propterea etiam carebat prægustatoribus, quibus tamen ipsis interdum ad speciem utebatur magis, quam ad aliquam necessitatem. Senatorum turmis, ac Equitum incedentis latus claudebatur, nõ dori phoris hisce, neq; seruis mercenarijs. indignũ enim bono rege putabat esse, metum in suo regno præ se ferri armis, ac in cœtu suorum hostem uereri, ac propterea ab armatis seruari. Tyrannorum sunt ista præsidia Equites, & male cogitantium hominũ de rebus cõmunibus. fide Sigismundus, ac beneuolentia uestra satis se munitum putabat esse. neminem etiam e suis metuebat, cum æqualiter omnes diligeret, omnibusq; exæquo se amabilem præberet. tantũq; hac ista fiducia uestri profecit, ut quiete primum, ac tranquille uitam uobiscum degeret, deinde studijs uestris, incredibiles huic regno fœlicitates, atq; opes afferret. Qua enim fide, ac uoluntate erga hunc regem uos fueritis, testantur multa, atq; præclara facinora huic regi uirtute uestra parata, qui cum talem se regem gereret in omni officio suo, ac munere, ut ad summã nihil a uobis in eo desyderaretur: merito tales uos quoq; erga illũ gessistis, ut ob summa, atq; amplissima illius in uos ac reimp. uestrã beneficia, PATREM patriæ una uoce hunc appellaretis, qui honos post conditam Poloniã huic solia uobis est habitus. Et cum eum quem natura mortalem genuerat, uos immortalem esse cuperetis, hunc Sigismundum Augustum filium, pignus esse uoluistis fidei, ac uoluntatis uestræ erga Sigismundum sempiternum. nam cum hic Augustus admodum puer esset, soloq; illo omnes patris spes niterentur, & cum id uobis per leges liberum esset, hunc uos honorem patri habuistis, ut hunc filium ipsius, tum autem puerum, nec dum ad imperium ætate maturum, magna tamen spe præditum, regem uiuo patre omnibus uestris suffragijs

salutaretis, hancq; incredibilem uoluptatem patri de filio da-
retis, ut is uestro beneficio filium successorem sibi paratum
uideret, cui nomen lagellanæ gentis, ac familiæ amplissimæ
dignitatem, regnumq; patriū, atq; auitum traderet. Magna
hæc uestra erga Sigismundū uoluntas, summum etiam stu-
dium uestrum fuit. Hanc mentem ut retineatis, mortuoq; illi
conseruetis, uestre fidei, uestre constantiæ est Equites, tum
uero, ut parem animi uoluntatem retineatis in ipsius proge-
niem totam, quā reliquit, uos ille orat, atq; obtestatur. Aspi-
cite Equites hanc lugubrem turbā, hæc fletu deformata cor-
pora. Hic filius ipsius charissimus, rex uester est. hæc uero il-
lius est fidissima, ac sanctissima coniunx: illæ autem moestæ
ac dolentes tres filia. hunc cœtum, atque hanc sobolem cla-
rissimam regis uestri colite Equites, ac summa ueneratione
summaq; obseruantia habeatis.

Tu etiam Sigismunde Auguste suscipe hunc ordinem, cuius
uirtute pater tuus fuit inuictus. uides in quæ pericula regnū
tuum incidit: quos hostes habeas, quos etiam metuas consy-
dera, circumstant te undiq; pericula: auxilijs destitutos nos ui-
des esse, nusquam in finitimis, nusq; in alienis præsidijs spes
esse, undiq; circumfusa premit te Asia: hinc ex Hungaria im-
minet tibi Turcia, hinc Valachia, hinc Scythia, hinc bellum
renouat Moschouia. Germania postremo ipsa referta gene-
re, ac sanguine tuo, non satis tuta tibi denunciat: uides quam
in medio relictus sis solus, ut secundum Deum, spes tibi nul-
quam restet, nisi in hoc ordine, ac in paterno imitationis exē-
plo, quod si tibi proposueris, & si dies, atq; noctes in eo reco-
gnoscendo fueris, inuenies profecto, quomodo hæc que tibi
amplissima pater reliquit, conserues. nihil enim tibi poterit
accidere noui, quod in regnando pater tuus non uiderit, aut
non fuerit expertus. tu modo sapientiæ ipsius ingrediare ue-
stigijs, ad exēplumq; paternum mentē tuam in rebus opti-
mis exerce, senatui pareas, iustitiam colas, æquus omnibus,
addictus nulli fias. religionem Christi comiter conserues, rē
militarē augeas, benignus in omnes, pius, ac clemēs in tuos
fias, & breuiter iisdem itineribus ad uirtutem eas, quibus pa-

ter tuus peruenit. sustines eius rei non mediocrē spem, est in
te præstans utroq; genere natura, est etiā, quod adoleſcen-
tia tua fert, usus rerum magnarū. omnium ora, atque oculos
uides esse in te unū conuersos. cum te intuemur, tum de Si-
gismundo patre tuo, tum de maioribus cogitamus. Veniūt
enim nobis in mentē, ueniūt, te intuentibus lagellones illi ue-
teres: Vuladislai itē, Calimiri, atq; patruī tui clari uiri. quo-
rum uirtute, dignitate atq; existimatione apud omnes gen-
tes fuimus illustres. Quī, si quis mortuis sensus est, memoriā
nominis sui, dignitatem huius regni, ac omnium nostrum sa-
lutem tibi cōmendant, a te petūt, ut suscipias causam nostrā,
utq; hanc remp. & pro illorum dignitate, & pro tua gloria,
ac pro nostra salute administres. Idem moriens tibi mandat
pater, atq; hoc in loco iacens a te postulat. Adest enim profe-
cto, adest illa uis hic corā, qua hoc mortale uigebat corpus,
& quæ hoc isto corpore ad nostrā salutem usa est. hæc inquā
uis diuina, atq; immortalis patris tui, hic coram astans, te in-
tuetur: tuam fidem implorat, hæc abs te petit, ut ea omnia,
quæ in templis, quæ in foro, quæ in regno hinc decedens re-
liquit tibi pater, uirtute, fide, atq; constantia tua conserues,
ac defendas. utq; memor sis te Poloniae regē esse, in tua per-
sona huius reip. faciem expressam esse, utq; ob id non publi-
ca tantum, sed etiā tua priuata (si tamen quid tui priuati hoc
in regno est) ut ea inquam omnia ad summam, ac amplissi-
mam regiam dignitatem tuam referas. quod si tu qua in re
titubaueris, aut ab officio tuo deflexeris, cadet hoc regnum,
stare diu non poterit, tua enim sapientia illud nitatur, tua iu-
stitia stet, tua uirtute defendatur, deniq; tua clemētia floreat
necesse est. Hoc magnopere abs te flagitat pater hoc nos spe-
ramus, hocq; debitum munus abs te expectamus.

Vos etiā patres conscripti, quos diuina fors quædam
huic regi fecit superstites: manete in hac custodia reipu-
blicæ, in qua uos ille uiuus collocauit, uigilate, multæ
sunt insidiæ nobis, multæ inimicitæ, hostes infiniti, pe-
ricula uero tanta, quanta post conditum hoc regnum,
non fuerunt, nusquam salutis spes ostenditur, nisi in uestra

concordia, erigite uos per deos immortales, ac odia, si quae uobis insunt, reipub. causa ponite: ut commune officium senatorium, communi animo, ac uoluntate defendatis. Quid enim salui in hoc regno fore putabitis distracto in partes senatu, uariatis uestris sententijs, Equitibus postremo ipsis uestris inimicitijs diuisis, atq; incēsis: lam uero metus externi hostis, ac imminētis periculi uos in mutua pace, atq; beneuolentia contineat. quae res semper apud optimos, ac praestantissimos ciues plurimum potuit. ut quo die magistratum inirent, eodem in gratiam redirent. turpe sibi fore rati, cum in rep. eadem societate coniungerentur, non eadem eos fide coniungi: quae ibi esse nequit ubi concordia est nulla. Fecerunt hoc illi ueteres sine Deo homines Graeci, Scipiones, Lepidi, Metelli: uos qui certo, ac uero Deo uiuatis, non facietis? praesertim cum finem legis uestrae charitatem sciatis esse. quam si ex ordine uestro tollitis, & remp. amittitis, & uos ipsi peribitis. non est enim quod quis speret rectis consilijs ibi locum esse, ubi charitas est nulla, & ubi in locum huius, successit odium et iracundia. ira enim uiri Apostolo teste, iustitiam Dei non operatur: quid dicam odium ipsum? quod cum inueterauerit, animi lumen extinguit, densa q; menti tenebras offundit. ueniant uobis in mentem patres conscripti quanta odia illa Graecorum, quanta Romanorū, quanta etiam haec ista recentia Hungarorū fuerunt. quibus odijs potentissimae nationes, ac florentissima imperia corruerunt. Senatorum (mihi credite) culpa illa fuit. dum enim se quisq; in rep. ostentat, dum potentiam suam iactat, dum operā uendit, postremo dum se magnum uult uideri, calamitate communi, & senatus, & plebs una perit. Ne hoc sinat Deus Opt. Max. in cuius cura sumus, ut hoc inclytum regnum, hic inuictus populus uestras discordias publico luat interitu. Quare uincite per Deos immortales animos patres conscripti, ac illos retinete in officio. plus apud uos ualeat malum publicū, odio priuato uestro. date hoc reip. patres conscripti, date nobis, date salutē communi, date uobis ipsis, coniugibus, liberisq; uestris. quorum supplicio, ac interitu expiabuntur mihi

credite discordiæ uestræ, nisi prouideritis, rejicite controuer-
sias priuatarum rerum, sit resp. seges, & materia uestræ glo-
riæ. hanc exercete per deos immortales patres conscripti,
quæ multis circumsepta hostibus, ac magnis undiq; cincta
periculis, uobis supplices manus tendit, uos orat, atq; obte-
statur, ut reconciliatis uestris animis, saluam, atq; incolumē,
illam uelitis esse, & certe talem, qualis Sigismundo rege fuit:
hoc res ipsa publica, hoc etiam Sigismundus a uobis ipse po-
stulat. qui hunc filium suum charissimum, atq; optimum re-
spectans uos ex alto intuetur, a uobisq; petit, per Deū ipsum
quem caste, religioseq; in Polonia coluit: per repub. quam
amplissimam uobis reliquit: per salutem uestram, quæ illi ui-
ta propria charior uiuenti fuit, ut cum hoc Augusto rege, fi-
lio autem suo coniuncti inter uos fidelissima gratia, & reli-
gionē Dei Opt. Max. & dignitatem reip. & salutem omnium
cōseruetis. Non est, nō est tergiversandi locus: monent om-
nia, urgent omnia, atq; instant. Quātum tandem huius mor-
te hostium animos creuisse putatis? num Moschouia? num
Scythiam? num Turciam? atq; Valachiam, parum huius
morte sperare cœpisse existimatis? occasionem mihi credite
huius morte, ad occupādā Poloniam sibi oblatam esse na-
tiones illæ arbitrātur. quæ quidem omnes nullis uobiscum,
neq; legibus, neq; certo pacis iure sunt coniunctæ. In concor-
diā ergo uestra, ac in mutua beneuolentia spes omnis sita est
salutis communis, atq; huius reipub. retinendæ. Quæ nunc
morte regis sui exanimata, ac prope cōuulsa sedibus suis ad
complectendum conseruatorem suum gemens, ac mœsta ue-
nit, illi gratias agit mortuo, tibiq; in primis summe Deus.
qui hunc hominem ad genus humanum conseruandum, &
ad hoc regnum constituendum in terras miseris. cuius be-
neficio ad hanc diem stant res nostræ, ac cuius opera hoc re-
gnum floret ingenijs, ualet opibus, pace, ac ocio fruitur, ac le-
gibus optimis uiuit. huius postremo monumenta multa, ac
præclara aternitate ipsa consecrata assidue intuetur. Tibi
nos Sigismunde hæc omnia debemus, tibi hæc accepta ferim-
us, tua munera sunt ista, tua summa beneficia. per te nos

illustrati sumus, per te exteris gentibus cogniti, te autore, atq;
duce Polonum uenerabantur nomen omnes gentes Græcæ,
Latinae, ac barbaræ. tuis uictorijs hostes nostri debilitaban-
tur, tuo foedere, ac societate amici nostri lætabantur. tu iudex
regum, tu pacificator gentium, tu moderator nationum, ac
conseruator omnium fuisti. tu hanc remp. affinitatibus pri-
mo, deinde coniugijs cum exteris nationibus coniunxisti.
tu autor legum nostrarum, tu magister morum, ac discipli-
næ fuisti. hem nostra lux, nostrum desyderium Sigismunde
iacet, ad quem nunc confugiemus, a quo opem petemus, quæ
hostibus nostris opponemus, qua pace, quo bello, quo foede-
re nitemur? O acerbam mihi Equites memoriam harum re-
rum omnium: o flebiles exequias, o uitam infortunatam, quæ
orbata es hoc isto rege, atq; patre. tibi enim morte huius or-
namenta sunt detracta, tibi præsidia adempta, tibi solatia
sublata. solus hic restat tibi dolor, mœror, ac gemitus. In quo-
tamen ipso luctu, ac mœrore nostro, Sigismunde Auguste
rex ad te uenimus, tibi nos penitus tradimus, tu spes nostras,
patris tui morte fractas, restituas: tu salutem conserues, tu li-
bertatem nostram legibus, atq; armis defendas. Vos etiam
Equites, atque uos patres conscripti, memoriam regis uestræ
pie, inuiolateq; seruabitis. plura ne dicam, tuæ me Auguste
lachrymæ impediunt, uestræq; Equites, non solū meæ, quibus
mouemur, ut a Deo precemur, quo Deus huic mortuo
propitius, nobis uero benignus uelit esse.

D I X I.

AD SIGISMUNDVM POLONIAE
REGEM ATQVE EIVSDEM
NOMINIS FILIVM

PAVLVS RHAMNVSIVS.

Quæ nam te fati? aut quis te, Sismunde deorum
Eripuit nobis? quis funere mersit acerbo?
Ut qui unus poteras animo maturus, & æuo,
Sauromatas domuisse truces, pictosq; Gelonos
Imperio frenare, tui tam triste relinquo
Excedens desiderium: ut tua funera tristis
Bellipotens Geticas Mauors qui temperat oras,
Spectet, & Arctos iam propulsare furores.
Te sine uix possit: tantum tua uiuida bello
Dextera, tantum animi potuere ad prælia facti
Atq; ad pacis opus: quam pugna quærere & armis.
Consuesti, & longe insidias, longe hostica castra
Pellere, nil metueni pulchram per uulnera mortem.
Quum modo te arnatum gelidi timuere Triones,
Aut modo deuictæ spolijs te gentis onustum
Accepit patria, & templis indixit honores
Insolitos, uirtute sui lætissima regis.
Iure ergo parta populos in pace regebas,
Temporaq; emeritæ degebas læta senectæ:
Nunc uetus imperium nato, proauitaq; regna
Astra petens seruata manu & pacata relinquis.

Quare age cura Deū, & Sismundi certa parentis
Effigies Sismunde tui, atq; ut nominis hæres,
Sic regni, imperium serua quod suscipis: & te
Aequalem uirtute patri, atque insignibus armis
Ostende, ac Scythicos iam nummeditare triumphos.
Interea Mauors primis tibi cultus ab annis
Viderit ut, lege ac bello te regna tueri,
Tecum aderit felix, tecum tua bella reuifet.
Tum pater è coelo lætabitur, & Bona mater,
Se genuisse uirum, tantæ qui pondera molis
Ferre queat: reuocetq; antiquæ secula uitæ,
Non pietate minor, quam bello & fortibus armis.

AD SERENISSIMAM BONAM
POLONIAE REGINAM

PAVLVS RHAMNVSIVS.

O Magni regina parens dignissima regis,
Et magni quondam regis fidissima coniux,
Cui bello clare gentes, tot regna, tot urbes
Arma ferunt, spirat Boreas quacunq; serenus,
Et sibi uicinas qua terras despicit Arctos:
Quid iuuat absumpti lugentem fata mariti
Crudeleisq; deos, crudeliaq; astra uocare?
Et casta insano corrumpere lumina fletu?
Qualis Itym in densis cum deflet Daulias umbris
Mater, & antiquas repetit memor ore querelas.
Siste oro lachrymas, & inanes desine luctus,
Se fieri uetat ille, ingens tua cura maritus,
Nescius ille mori, uiuusq; per ora uirorum
Perq; animos uolat, & solenni laude uirescit:
Et iam iam meritas coeli subuectus in arces,
Sub pedibus latus nubes & sidera cernit.
Tum curæ regina tuæ communia mandat
Pignora, ut imperium miti modereris habena
Concordi cum prole fide, uestriq; senatus
Consilio, & pacis studijs, horrentia longe
Arma fuges: tum si impendere uidebitur hostis,
Ne belli terrere minis, hoc sospite nato:

Qui tibi non expers crescit uirtutis auita,
Sismundo nec patre minor, sed fortibus armis,
Et gentis claræ auspicijs felicibus, olim
Tristibus obsistet bellis; Scythicosq; tumultus
Comprimet: ac fixis deuictæ ex hoste trophæis,
Barbaricis diues spolijs exercitus omnis,
Augustos lætâ celebrabit uoce triumphos.
Nec te Sarmaticæ tantum celer incola terre
Fronde sacra, & uernis ornabit Vistula fertis:
Sed tanti matrem regis uenerabitur Albis,
Atq; ingens Ister, gelidiq; Borystenis unda:
Quiq; altus longo tractu per plana uolutus
Mille trahit secum uaga flumina ceruleus Rha,
Cumq; furens, tumidusq; diu rapido agmine aquarum
Processit; centum, rursus disiectus in alueos,
Hircanum placidus liquido pede fertur in æquor,
Blandior assurget cornu iam uester, utroq;

The following is a list of the
names of the persons who
were present at the meeting
held on the 1st day of
January 1850 at the
residence of Mr. J. B. [unclear]
in the town of [unclear] State of
New York. The names are
written in the order in which
they were called. The names
of the persons who were
not present are written in
italics. The names of the
persons who were present
at the meeting are written
in plain type. The names
of the persons who were
not present are written in
italics.

